Het goud van Twente

1 november 2017

Berno Strootman
Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving
Strootman Landschapsarchitecten

CRa
College van Rijksadviseurs

Strootman Landschapsarchitecten

Lankheet

Locatie nieuwe erven

Jessica Cundall heeft in 2013 alle bestaande en verdwenen erven in kaart gebracht. Ze liggen logischerwijs allemaal in het Oude hoevenlandschap. Per erf heeft ze verkend of nieuwe bebouwing wenselijk is. Daarnaast heeft ze voor enkele locaties waar geen historisch erf aanwezig is, verkend of er nieuwe bebouwing mogelijk is. De afweging is gebaseerd op de aanwezigheid van waardevolle beplanting, landschapstype, natuurwaarde en cultuurhistorische waarde. De aanwezigheid van een goede ontsluiting komt zijdelings ook aan bod.

Op basis van deze studie zijn 7 locaties geselecteerd, waarvan is besloten om er nieuwe woningen te ontwikkelen. Voor al deze locaties hebben wij een inrichtingsschets gemaakt die, samen met de voorstellen voor de architectuur door SchipperDouwes, de basis vormen voor de wijziging van het bestemmingsplan en de verder ontwikkeling van de erven.

Overzicht projecten, eenheden - Landgoed Singraven

Opgesteld: 11 april 2016
Verwerkt in beeldkwaliteitsplan, uitgangspunt verder ontwikkeling

Nr.	Locatie	Gemeente	Aantal eenheden	Opmerking
1.	Erve Schiphorst	Dinkelland	2	Rood voor groen regeling
2.	Erve Grobbe	Dinkelland	1	Rood voor groen regeling
3.	Het Olde Sonderhuis	Dinkelland	4	Rood voor groen regeling
	Totaal		**7**	
4.	De Slinge	Losser	15	Rood voor groen regeling
5.	Naamloze locatie	Losser	3	Rood voor groen regeling
	Totaal		**18**	
6.	Erve De Horst	Dinkelland	1	Reeds bestemd
7.	Erve Loman	Dinkelland	2	Reeds bestemd
	Totaal		**3**	

Schipbeek

Twickel

Buurse

Alle mogelijke bouwlocaties

- Bos
- Bomenrij
- Es
- Water
- Begraafplaats
- Kerk
- Sportvelden
- Dorpsrand
- Bestaande weg
- Nieuwe weg
- Nieuwe pad
- Bestaande bebouwing
- Nieuwe bebouwing
- Vrijstaande woning
- Twee onder één kap
- Erfwonen

Meijersgaardenweg
Bosgaarderweg
Porikweg
Broekheurnerweg
Esstraat
De Noor
Bosweg
Ekkersweg
Wolkerinkbee
Kleuwer
Goorden
Grashof
Alsteedseweg
Haaksbergerweg
Zendvelderweg
Zuidgrensweg

0 125 m

Vliegveld Twente

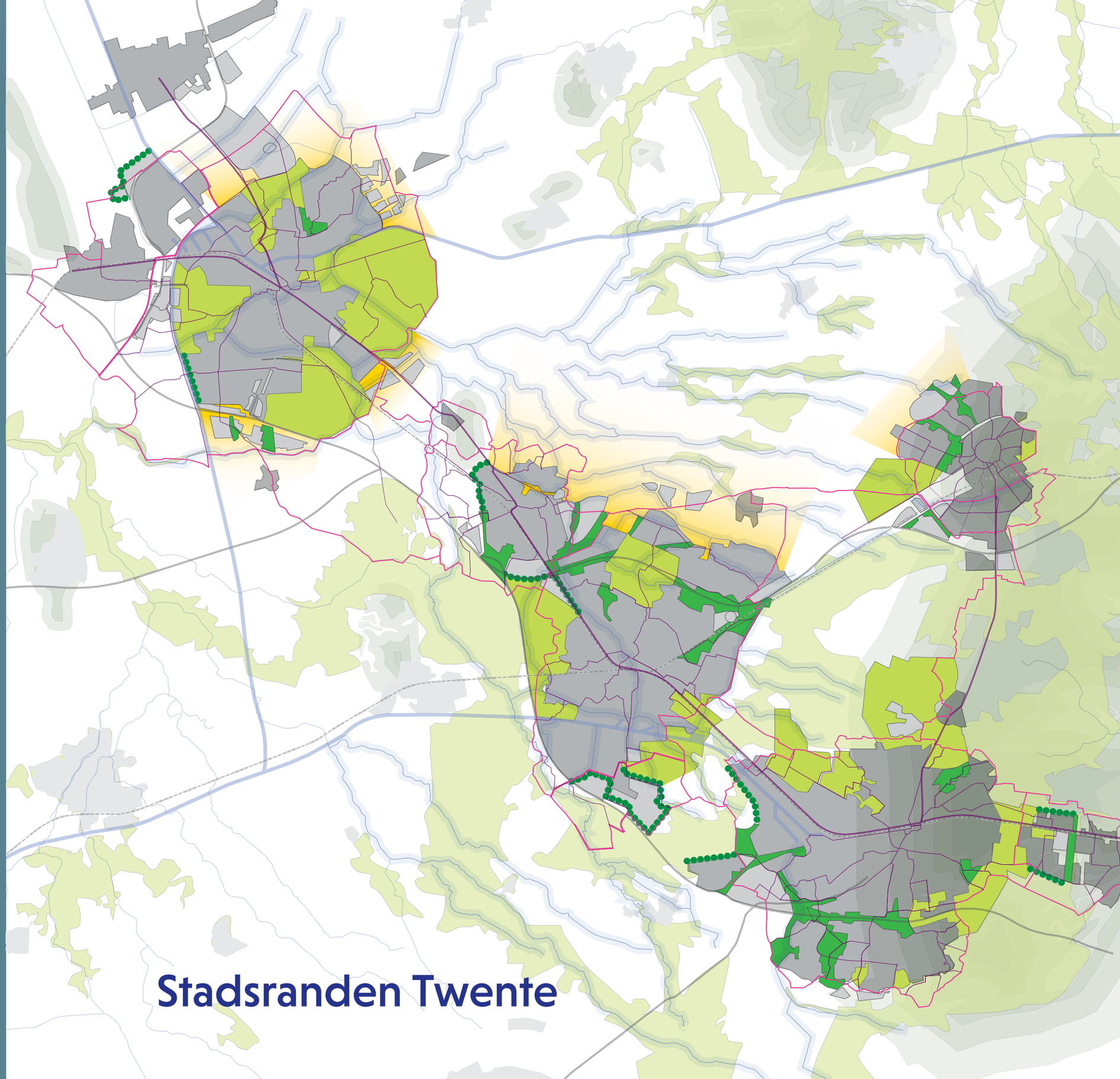

Stadsranden Twente

Brakenbeltsweg
Wilhelminastraat
Bleekweg
Wilhelminadwarsweg
PC Stamstraat
Portlandweg
Portlandweg
P.C. Stamstraat
P
Potgieterstraat
Bilderdijkstraat
Staringstraat
Roemer Visscherstraat
Jan Luykenstraat
De Genestetstraat
Potgieterstraat
Bergleidingweg
Bergleidingweg
Mozartlaan
Beethovenlaan
Beethovenlaan
Nijverdal
Bachlaan
Bachlaan
Strausstraat

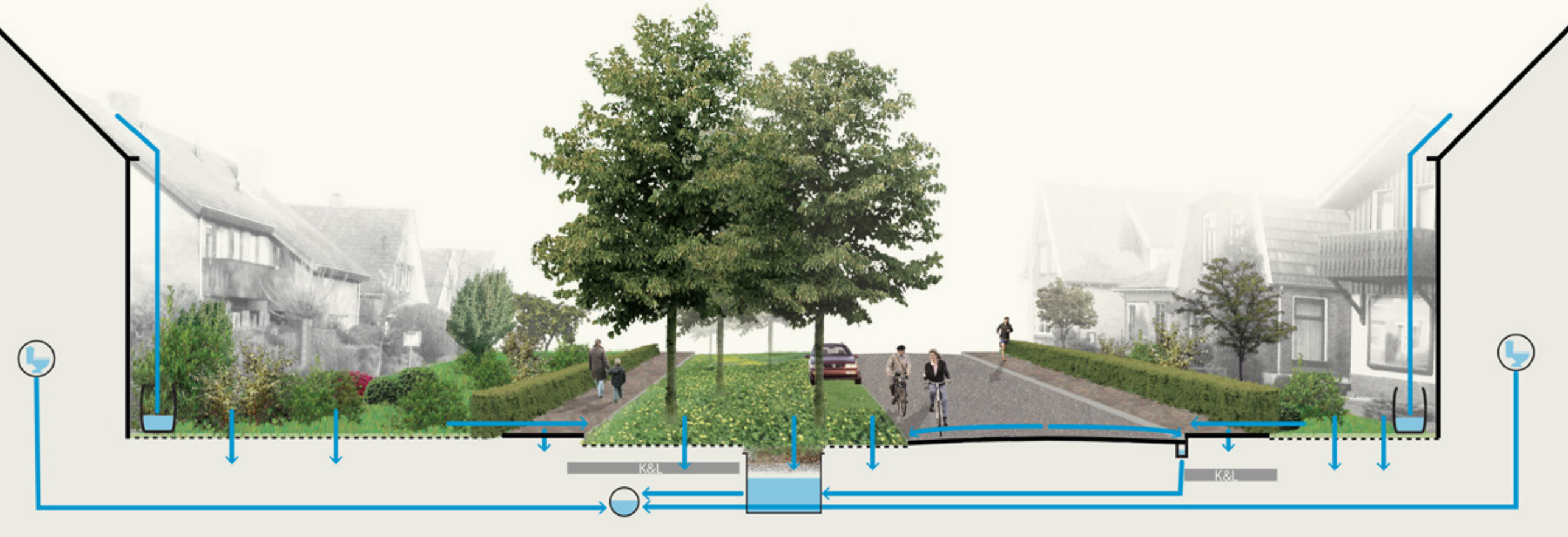

particuliere tuinen
inzetten voor waterberging
(stimuleringsgregeling)
8.00

versmallen trottoir
open bestrating
(klinkers)
1.80

groene radiaal
laanbomen, waterberging,
pleksgewijs parkeren
7.00

versmallen wegprofiel
bol profiel
(asfalt)
6.00

versmallen trottoir
open bestrating
(klinkers)
1.80

particuliere tuinen
inzetten voor waterberging
(stimuleringsgregeling)
3.60

Haaksbergen

Oosterhof
Stationsschwarzweg
Stokmansveldsweg
Wethouder H.H. Korteboslaan
Leijerweerdsdijk
Pannenkoekenweg
Wethouder H.H. Korteboslaan
Wijnoesdijk
Leijerweerdsdijk
Pomp
Zijdweide
Keukenweide
Hangerad
Volkspark
Pomp
De Oosterhof
Heins Weide
Grotoboersdijk
Oosterbaanweg
Lange weide
ontwikkeling Het Opbroek
Pottebakkerserf
Grote weide
Esweide
Polmeijersdijk
Enterstraat
Kasteellaan
begraafplaats
Enterstraat
Oosterhofweg
Graaf Ottostraat
Schapendijk
Wethouder H.H. Korteboslaan
30

Berno Strootman
Rijksadviseur
Fysieke Leefomgeving

Floris Alkemade
Rijksbouwmeester

Daan Zandbelt
Rijksadviseur
Fysieke Leefomgeving

Het College van Rijksadviseurs is een onafhankelijk adviescollege dat het kabinet gevraagd en ongevraagd adviseert over ruimtelijke kwaliteit.

VEEL TE ZEGGEN, MAAR NIETS TE VERTELLEN

Q-teams

Afsluitdijk

Varik Heeselt

Ring Groningen

Binnenhof

Station Schiphol

Ontwerpend onderzoeken & prijsvragen
Om nieuwe onderwerpen te agenderen

who cares

Ontwerpprijsvraag voor nieuwe
vormen van wonen, zorg en ondersteuning

Zorg & Sociaal

Ideeënprijsvraag Who cares?

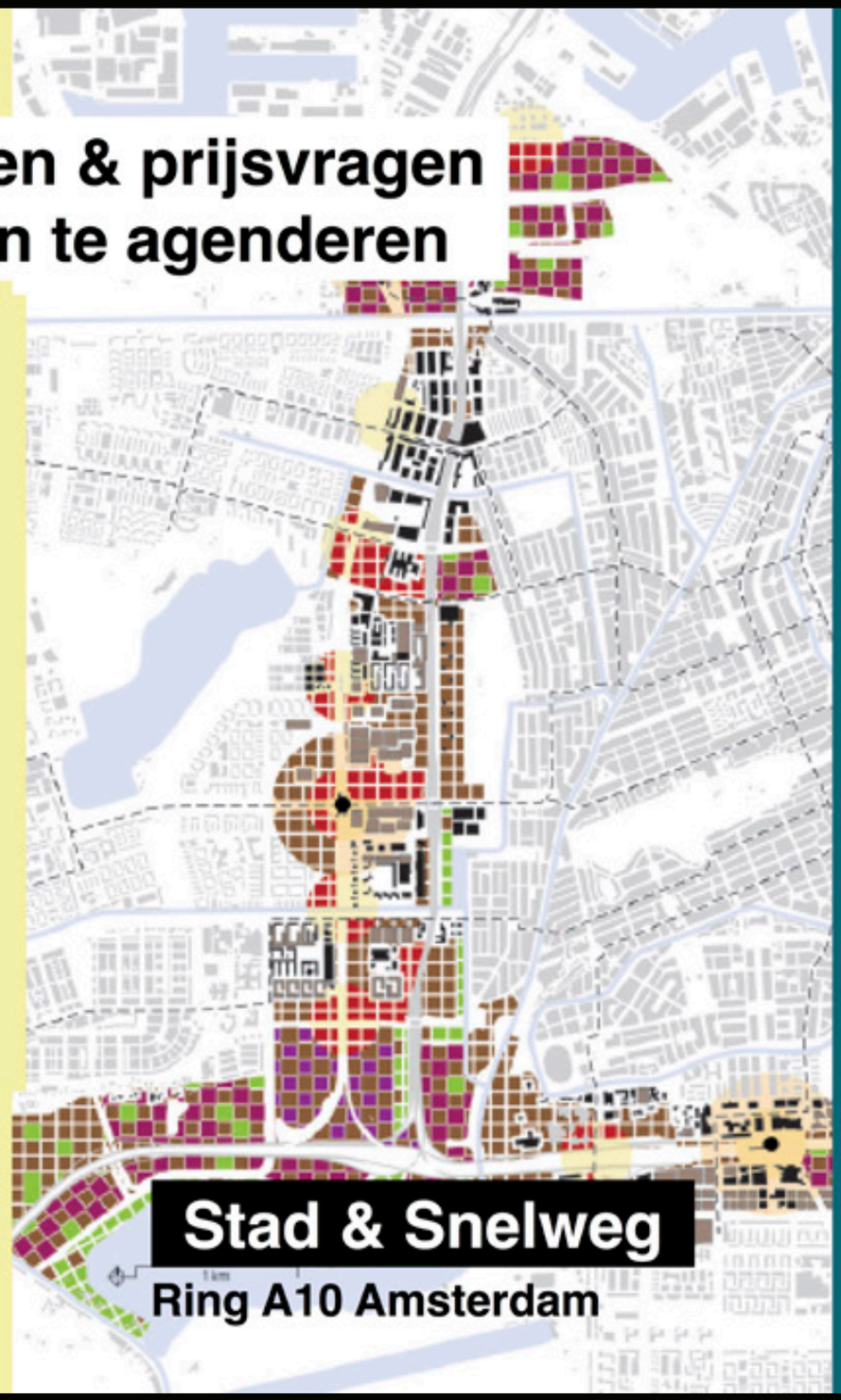

Stad & Snelweg

Ring A10 Amsterdam

Energie & Ruimte

Posad, Fabric, HNS, SMV

Beleidsadvies

NOVI Nationale Omgevingsvisie

Omgevingswet

...

CRa werkprogramma 2017-2020

De rijksoverheid als familiebedrijf, rentmeester of belegger; met een integrale ruimtelijke langetermijn blik op Nederland en haar omgeving.

Schoon Evenwicht	Koppel mobiliteit & verstedelijking	Transitie van het cultuurlandschap
Energietransitie & ruimte	Openbaar vervoer en verstedelijking	Duurzame landbouw, divers cultuurlandschap
Klimaatadaptatie	Toekomst van de weg	Landschappen van nationaal belang
Circulaire economie	Gezonde verstedelijking	Opkomen voor bodemdaling

1. Realiseer je dat de belangrijkste kwaliteit van Twente het landschap is

Geomorfologie

- beekdalen en natte laagtes
- dekzandvlaktes
- stuwwallen en ruggen
- beken
- hoogveenontginningen
- steden
- essen
- weg
- spoorlijn
- kanaal

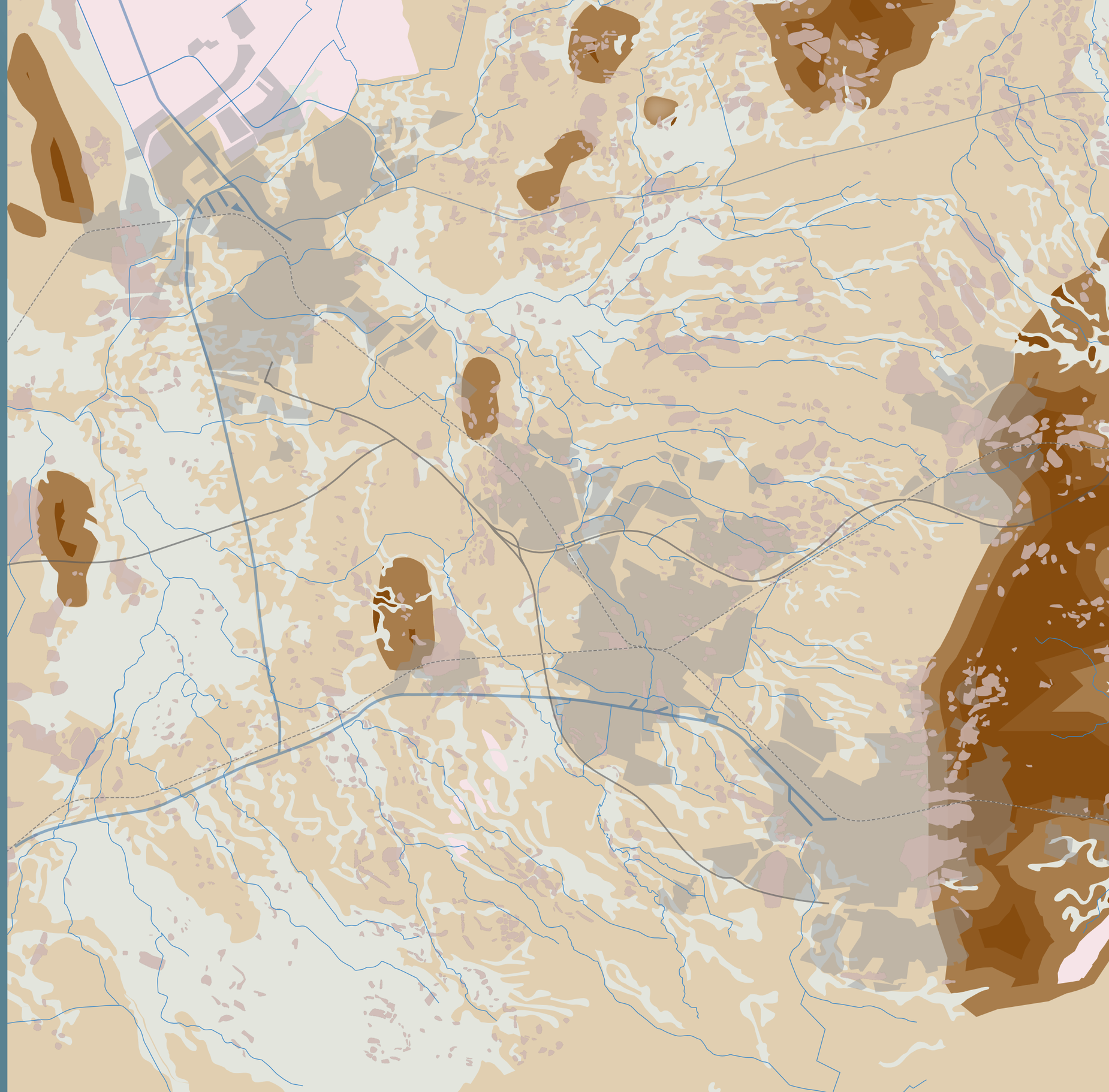

Hoogtekaart

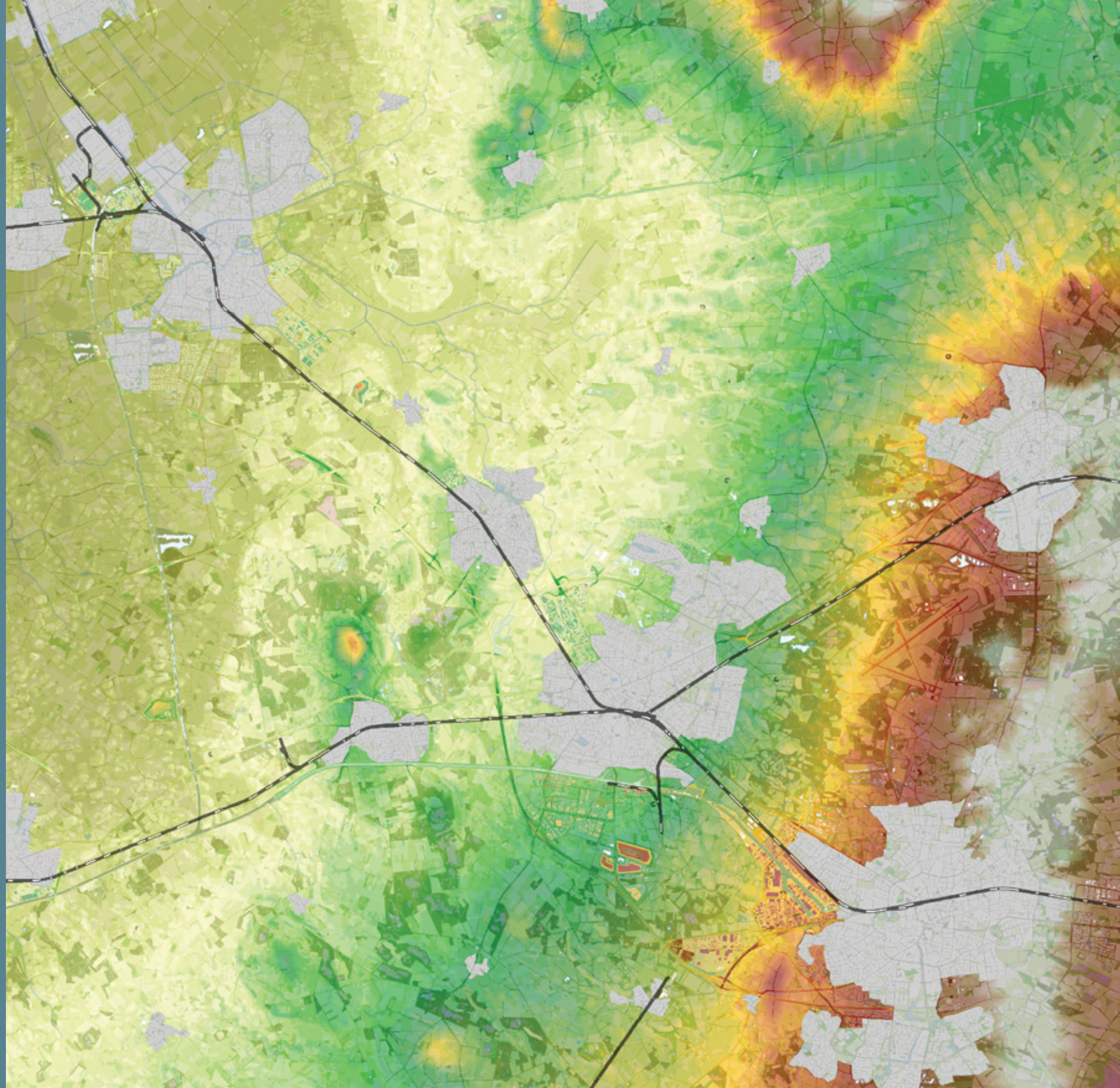

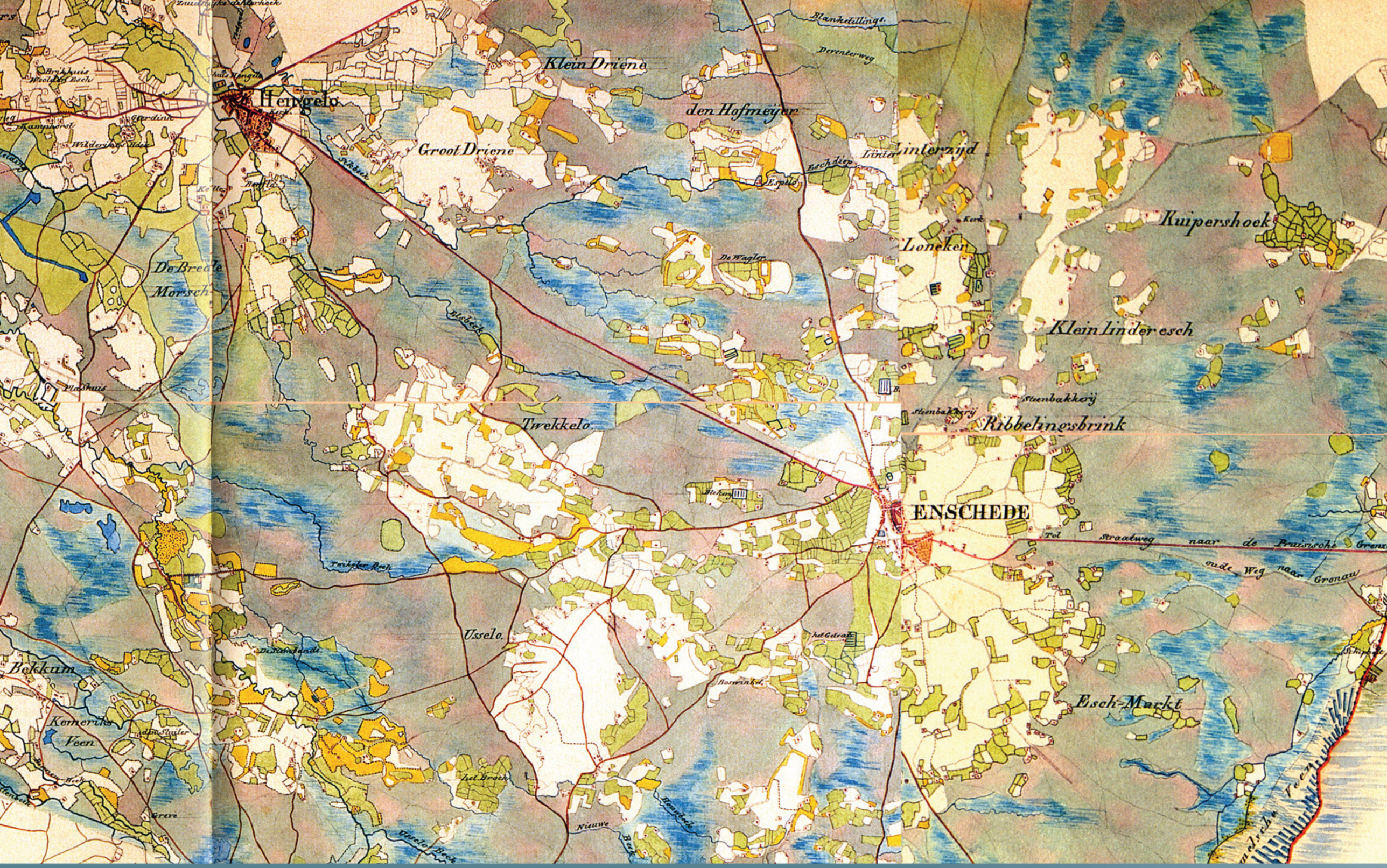

Militair- topografische kaart 1830

Bestaande landschappelijke kwaliteiten

- stuwwal
- landgoederen
- beken en beekdalen
- steden
- essen

Almelo - Huize Almelo

De Bornsche Beek bij Borne

De watermolen De Oldemeule in Oele, gemeente Hengelo

Enschede - Lonneker Molenweg

Oldenzaal - Erve Middelkamp (kantoor Natuurmonumenten)

1900

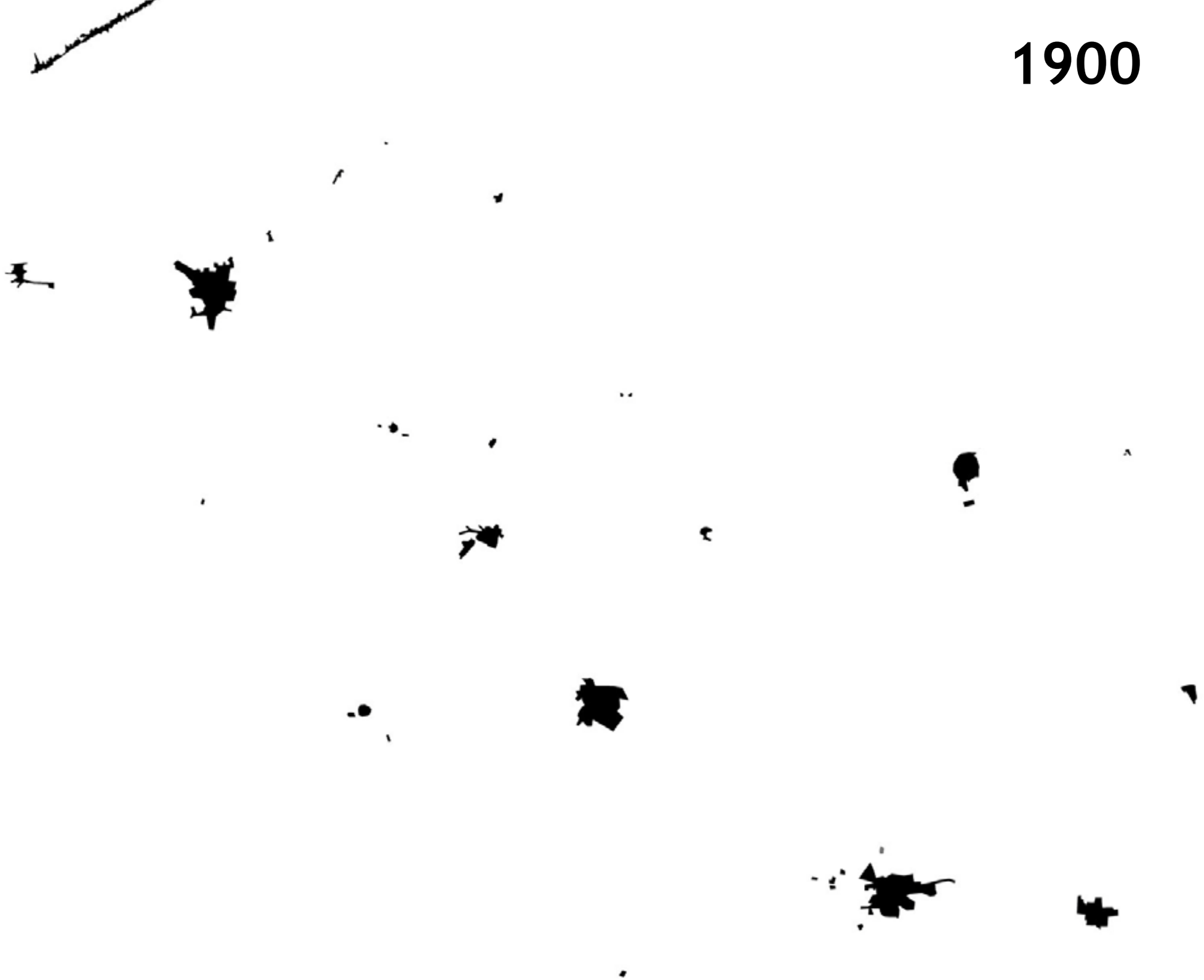

Ontwikkeling
Netwerkstad

Ontwikkeling Netwerkstad

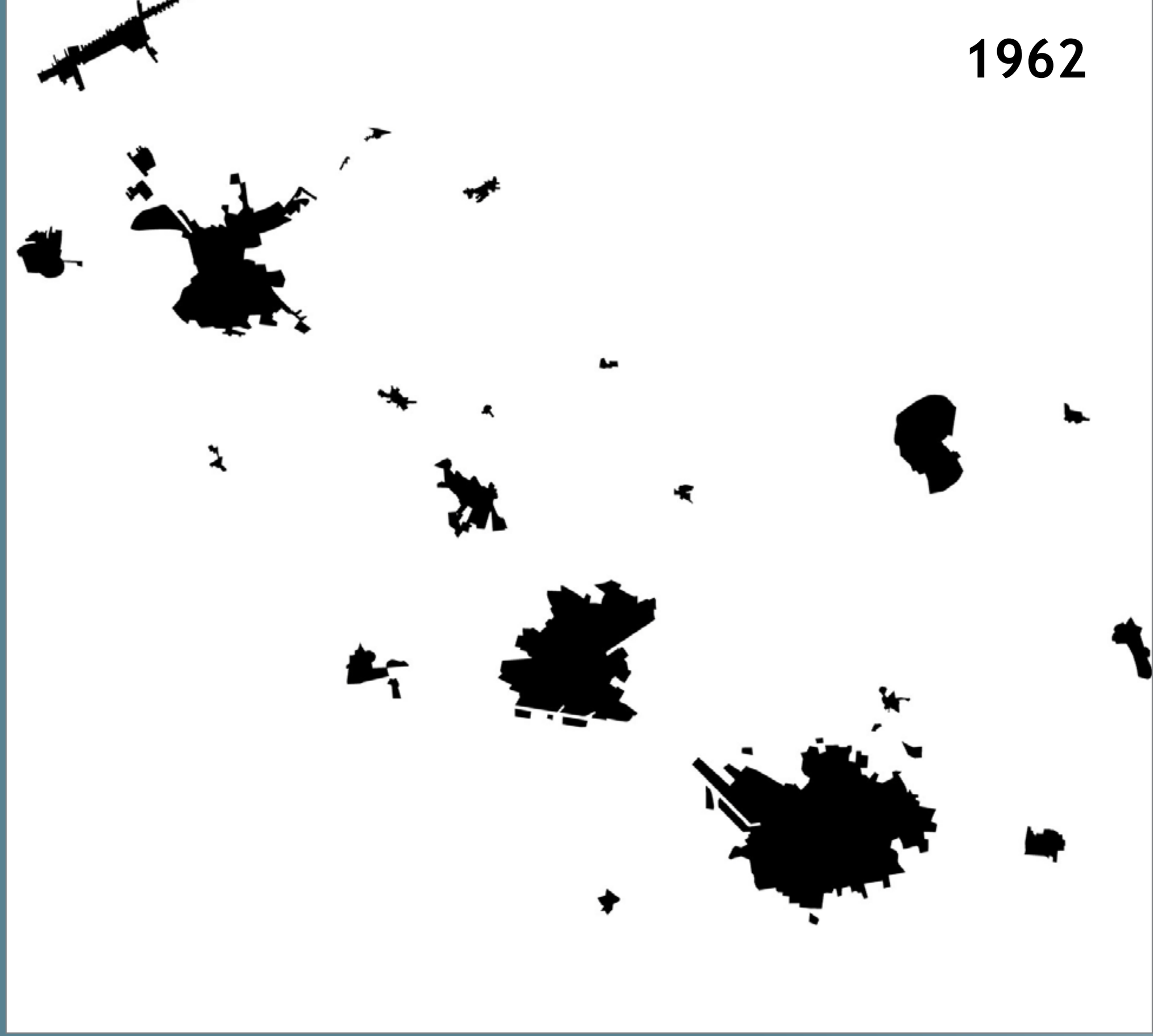

Ontwikkeling Netwerkstad

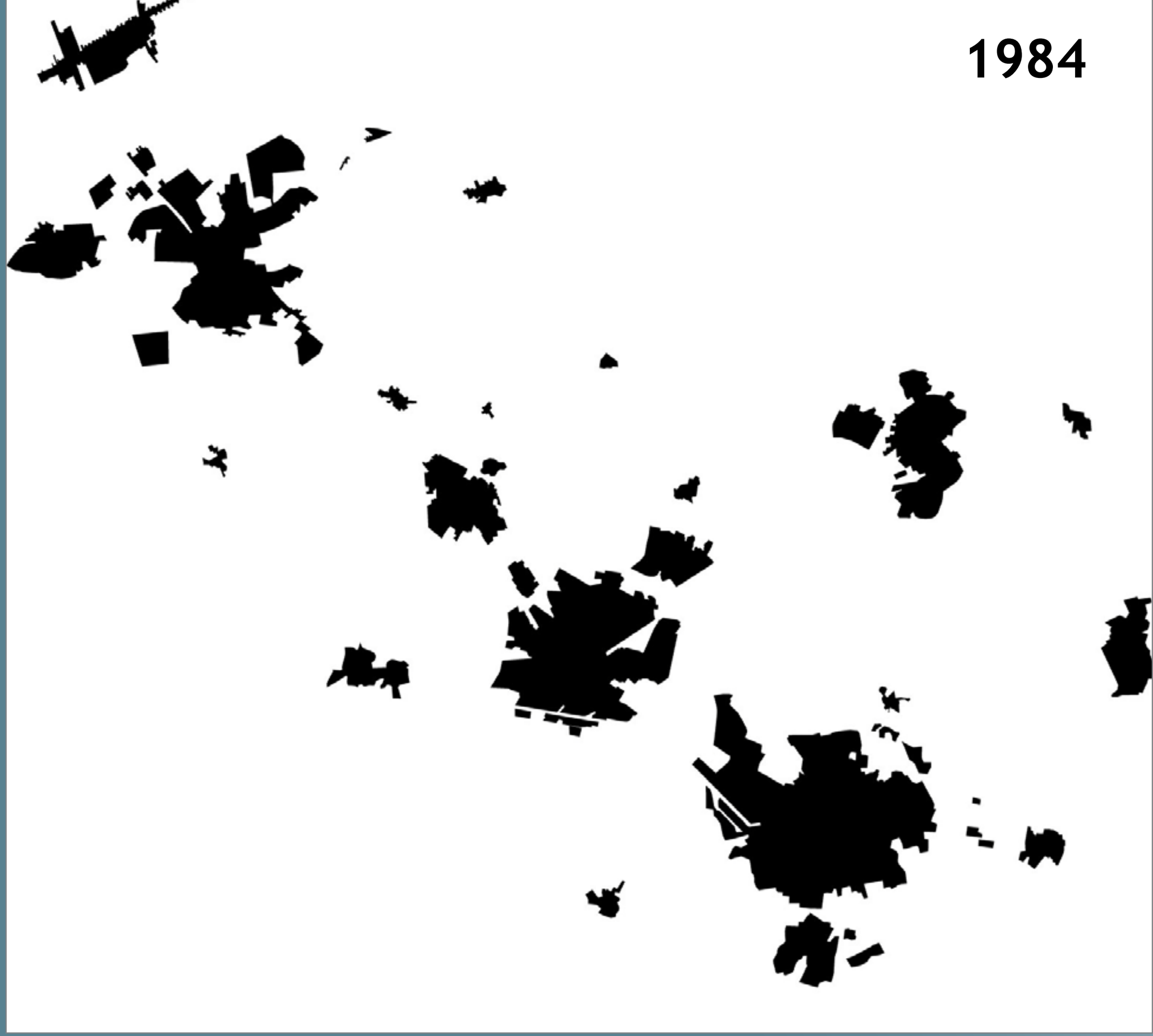

Ontwikkeling Netwerkstad

Plannen (2005)

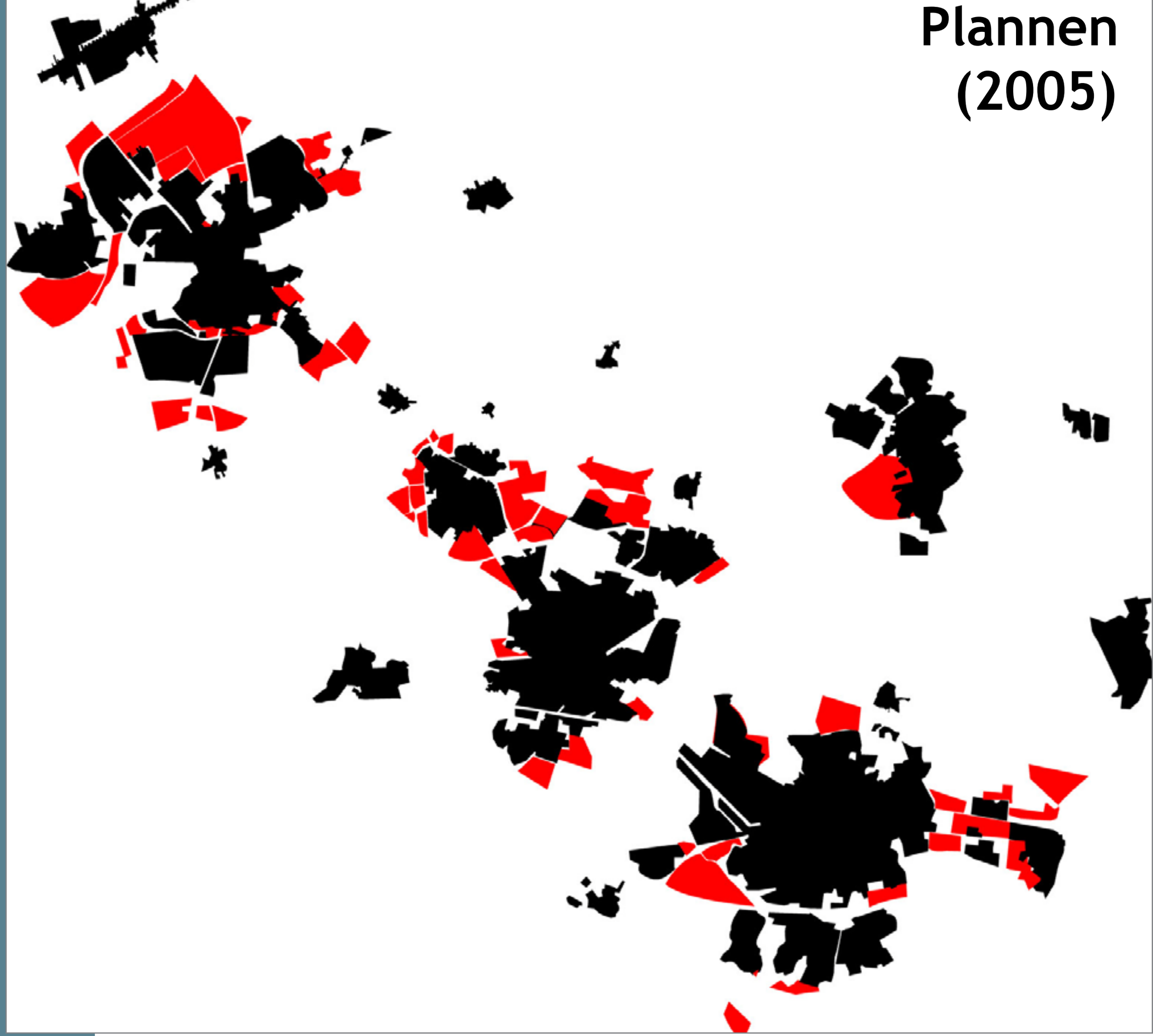

Ontwikkeling Netwerkstad

Vitaliteit landschappelijke elementen

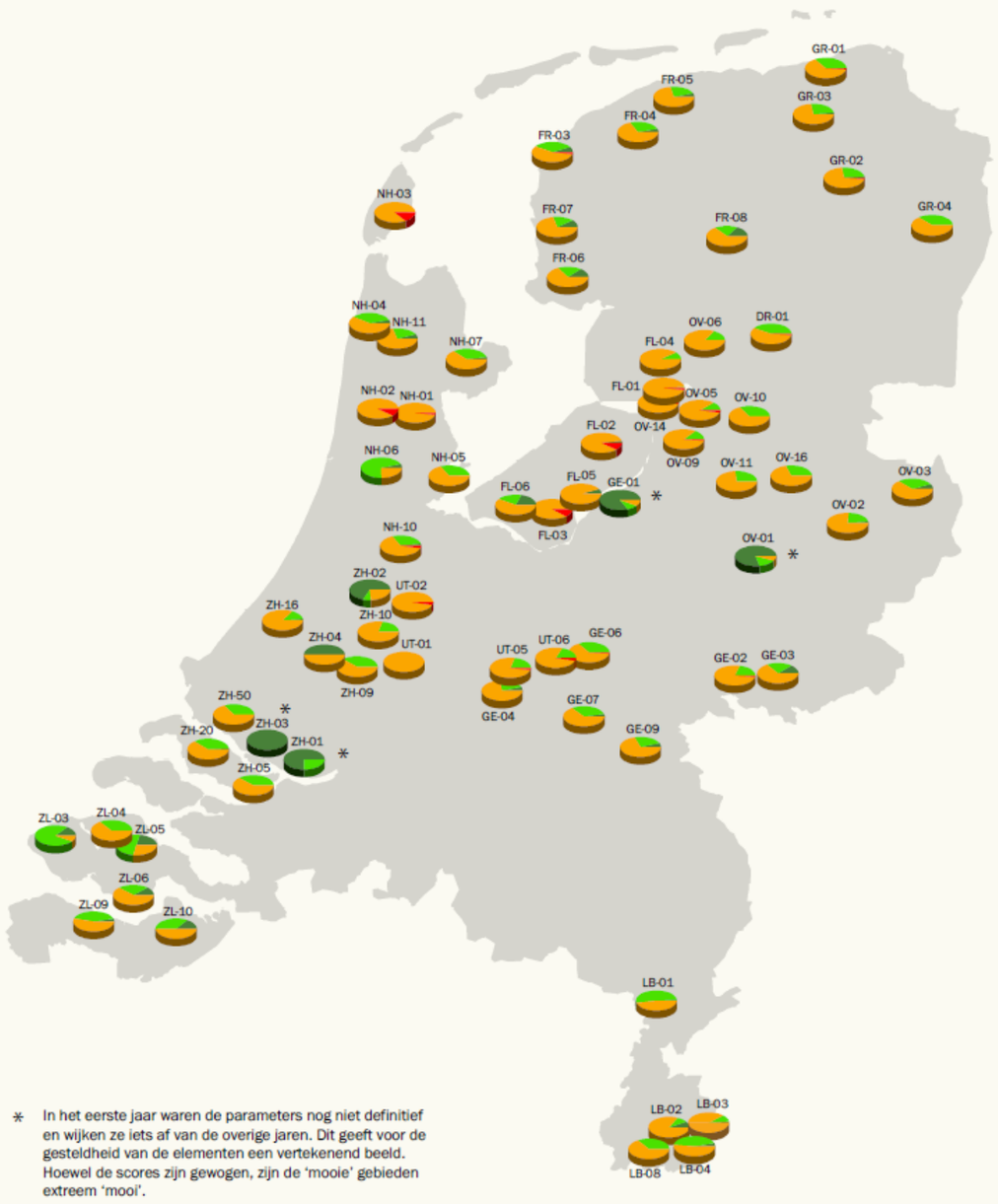

* In het eerste jaar waren de parameters nog niet definitief en wijken ze iets af van de overige jaren. Dit geeft voor de gesteldheid van de elementen een vertekenend beeld. Hoewel de scores zijn gewogen, zijn de 'mooie' gebieden extreem 'mooi'.

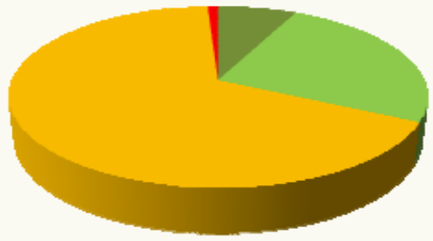

0 25 50 Kilometers

- Zeer goed
- Goed
- Matig
- Slecht

PBL, 2016

Verdwijnen van houtwallen

Vogels van het boerenland

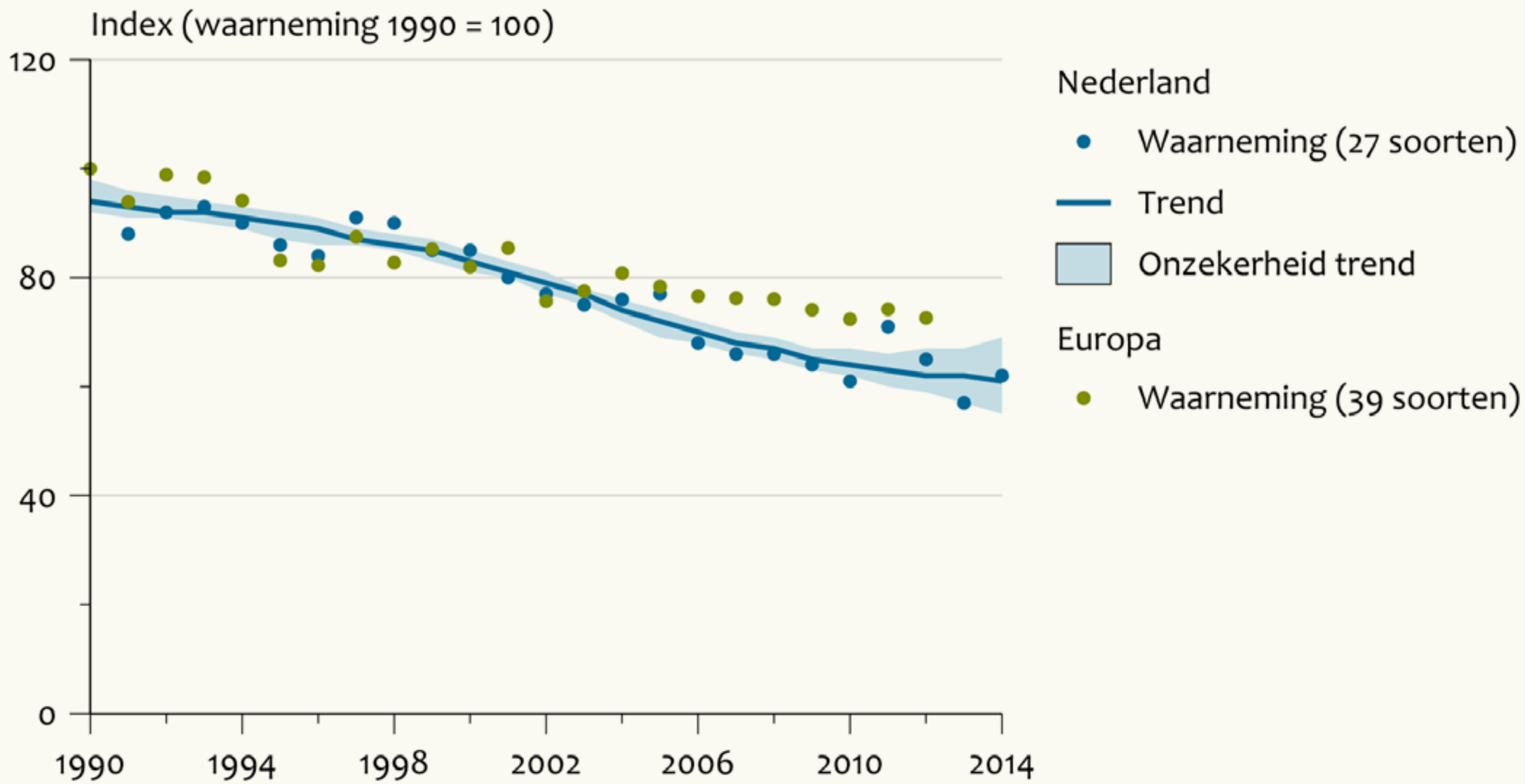

Bron: NEM (Sovon, CBS), EBCC.

CBS/jul15
www.clo.nl/nl147907

PBL, 2016

Staat van instandhouding van habitattypen in EU27, 2007 – 2012

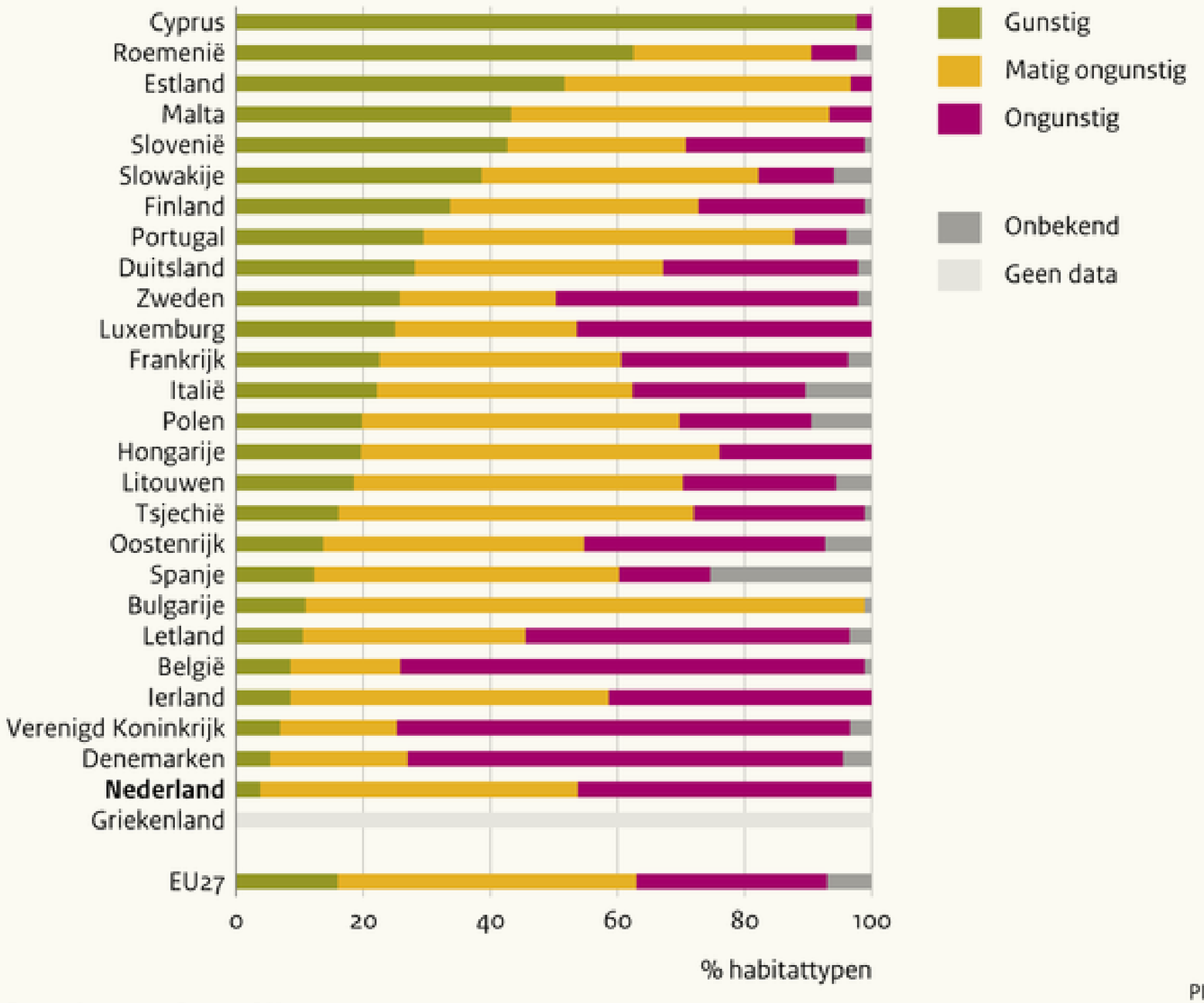

Bron: Annexes State of Nature report

PBL/aug16
www.clo.nl/nl148304

“everyone deserves a beautiful landscape”

EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION

2. Beschouw de kwaliteit van het landschap niet als een vanzelfsprekendheid die er altijd is, maar koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

Geheugen van Nederland

Google Earth

Google Earth

Topkaart 1900

Topkaart 2011

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

Bevolkingsontwikkeling per gemeente

2010 - 2040

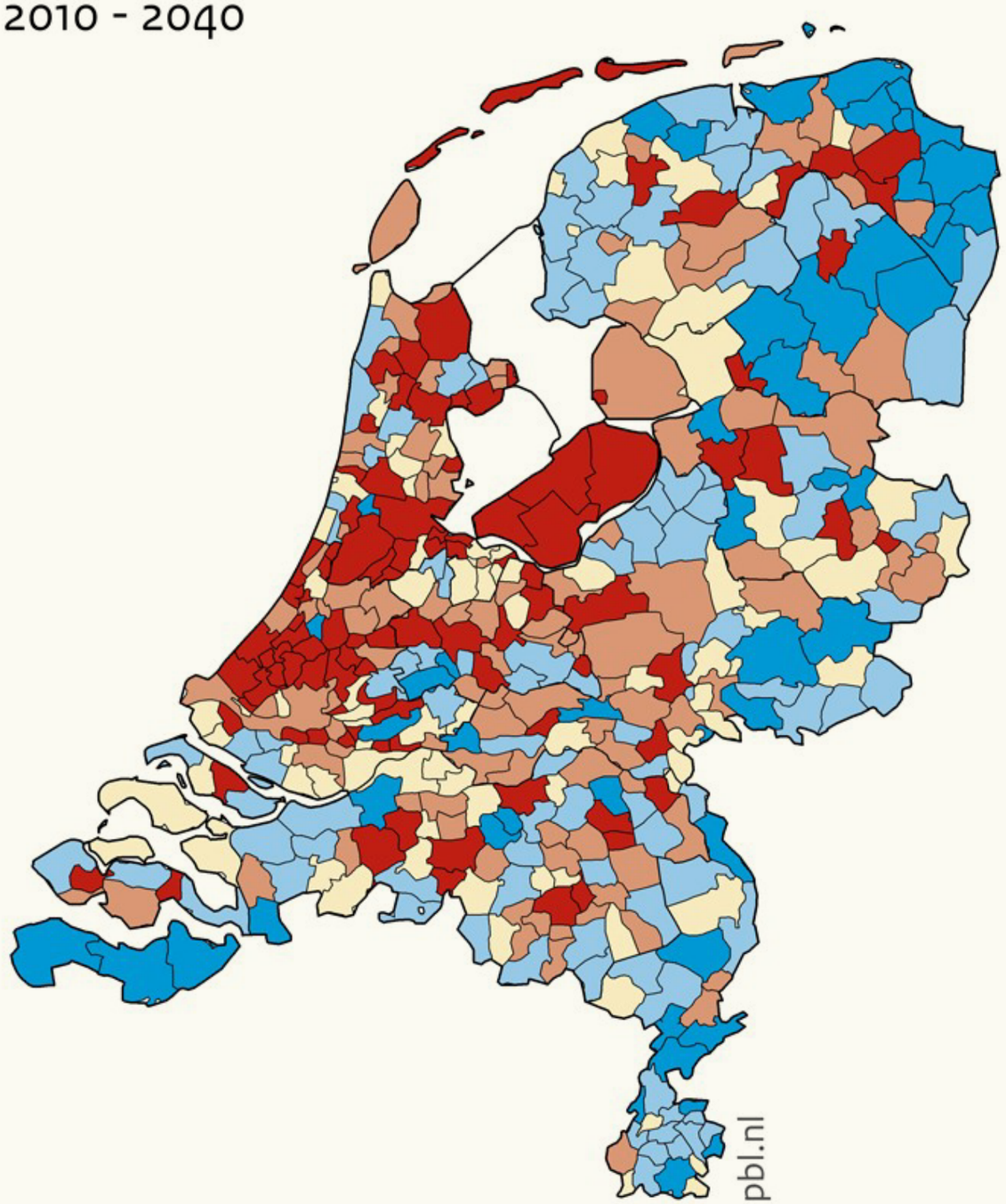

- Sterke krimp (-10% of meer)
- Krimp (-10 tot -2,5%)
- Redelijk stabiel (-2,5 tot 2,5%)
- Groei (2,5 tot 10%)
- Sterke groei (10% of meer)

Bron: PBL/CBS regionale bevolking- en huishoudens prognose, 2011-2040

Het aantal banen dat binnen 45 minuten reizen kan worden bereikt

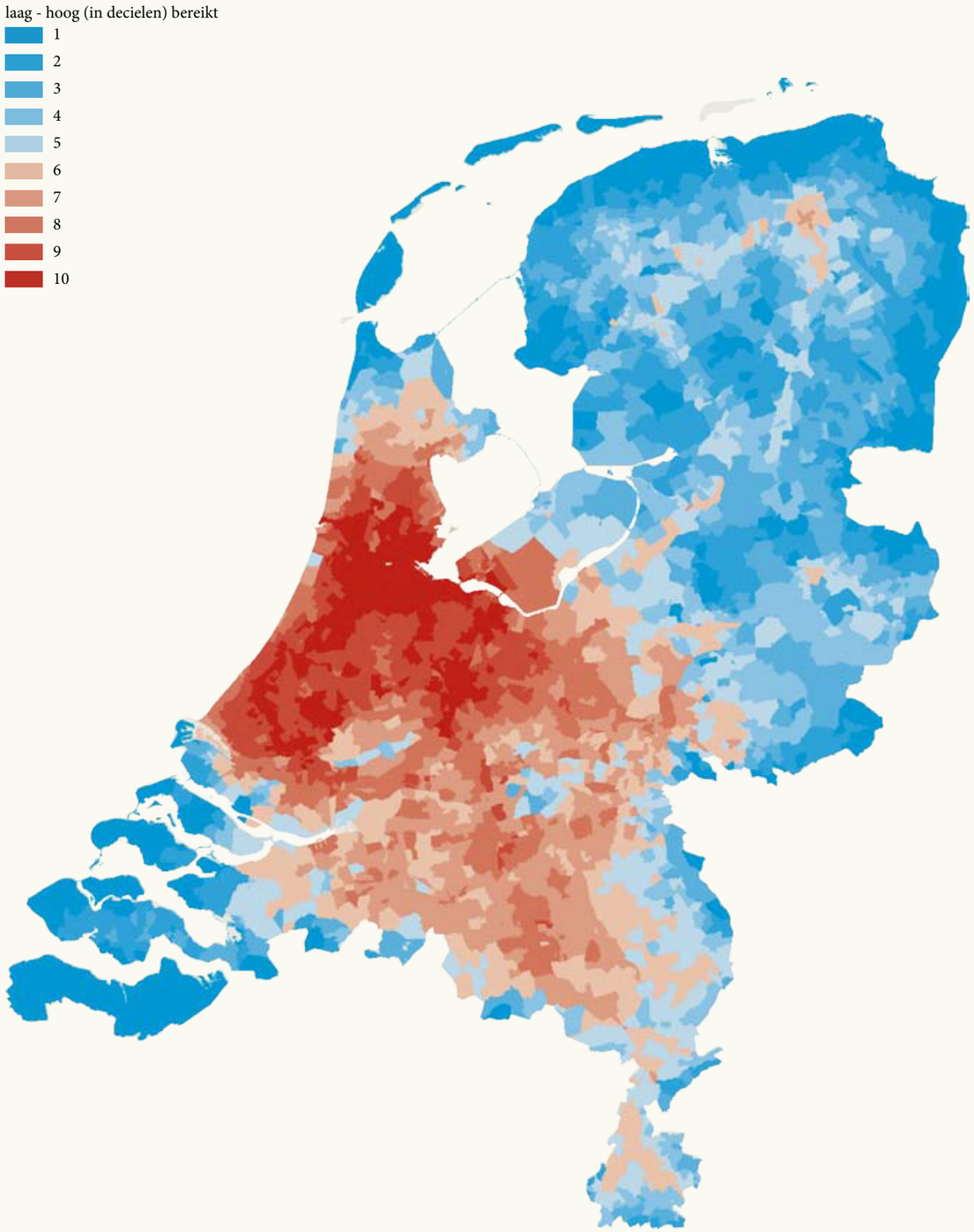

© PBL, 2015; bewerking ARBM

Gemeenten met een relatief hoog aandeel inwoners AOW-leeftijd of ouder, 2040

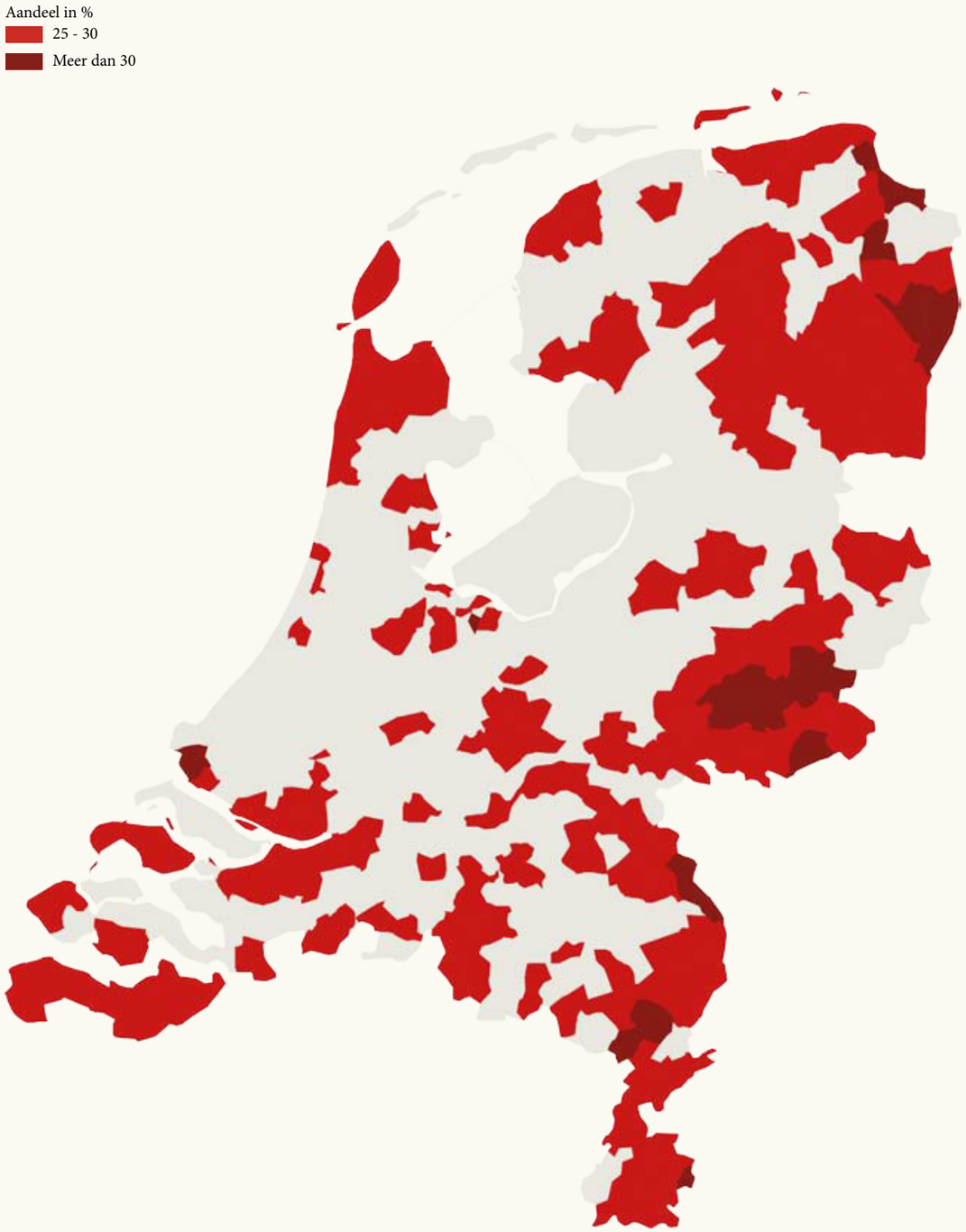

©PBL/CBS, 2015; bewerking ARBM

Veerkracht van regionale arbeidsmarkten bij een economische schok, alle sectoren

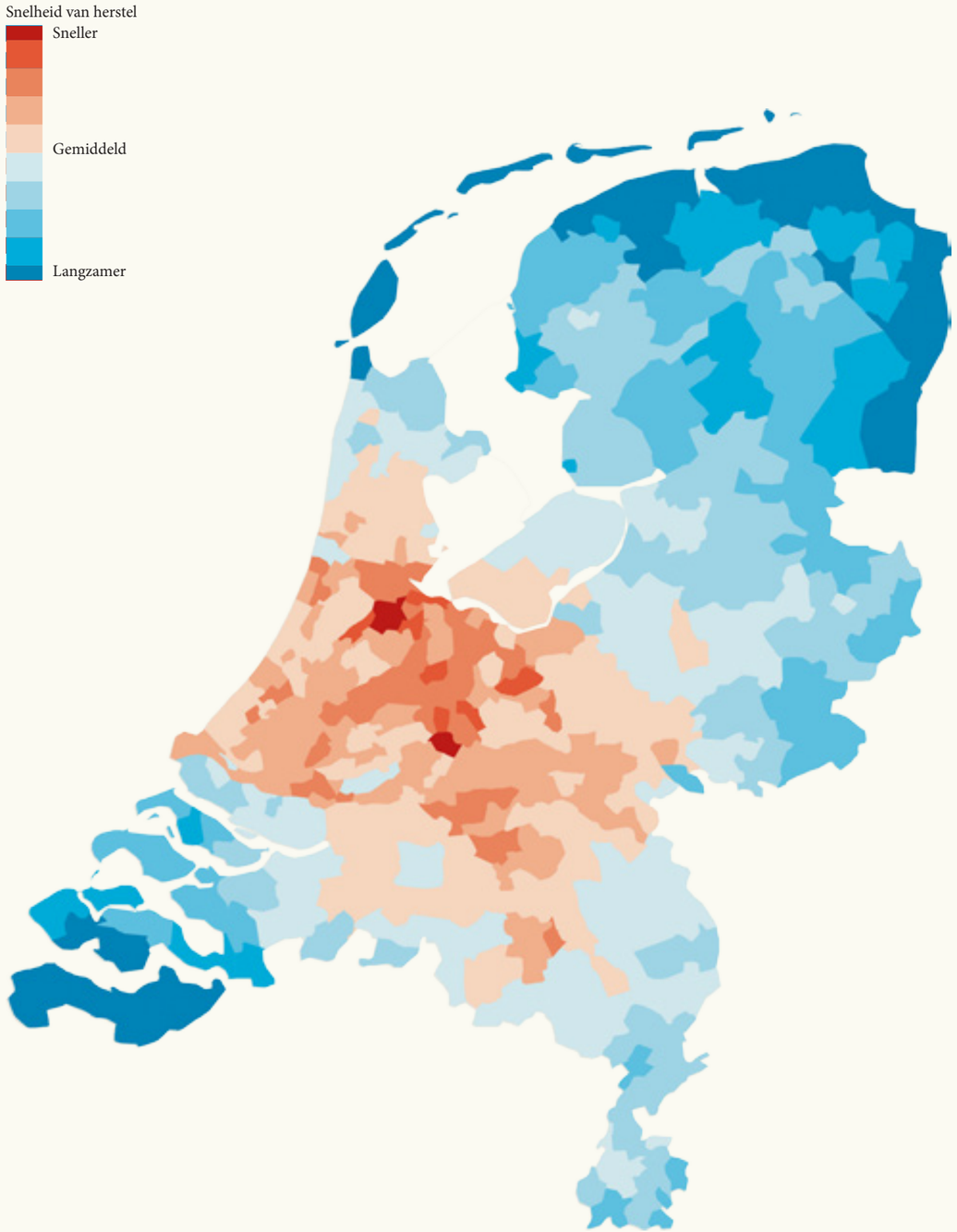

© CBS SSB, 2012; Significance, 2009; LISA, 2012; bewerking PBL; ARBM

Concurrentiepositie landbouw

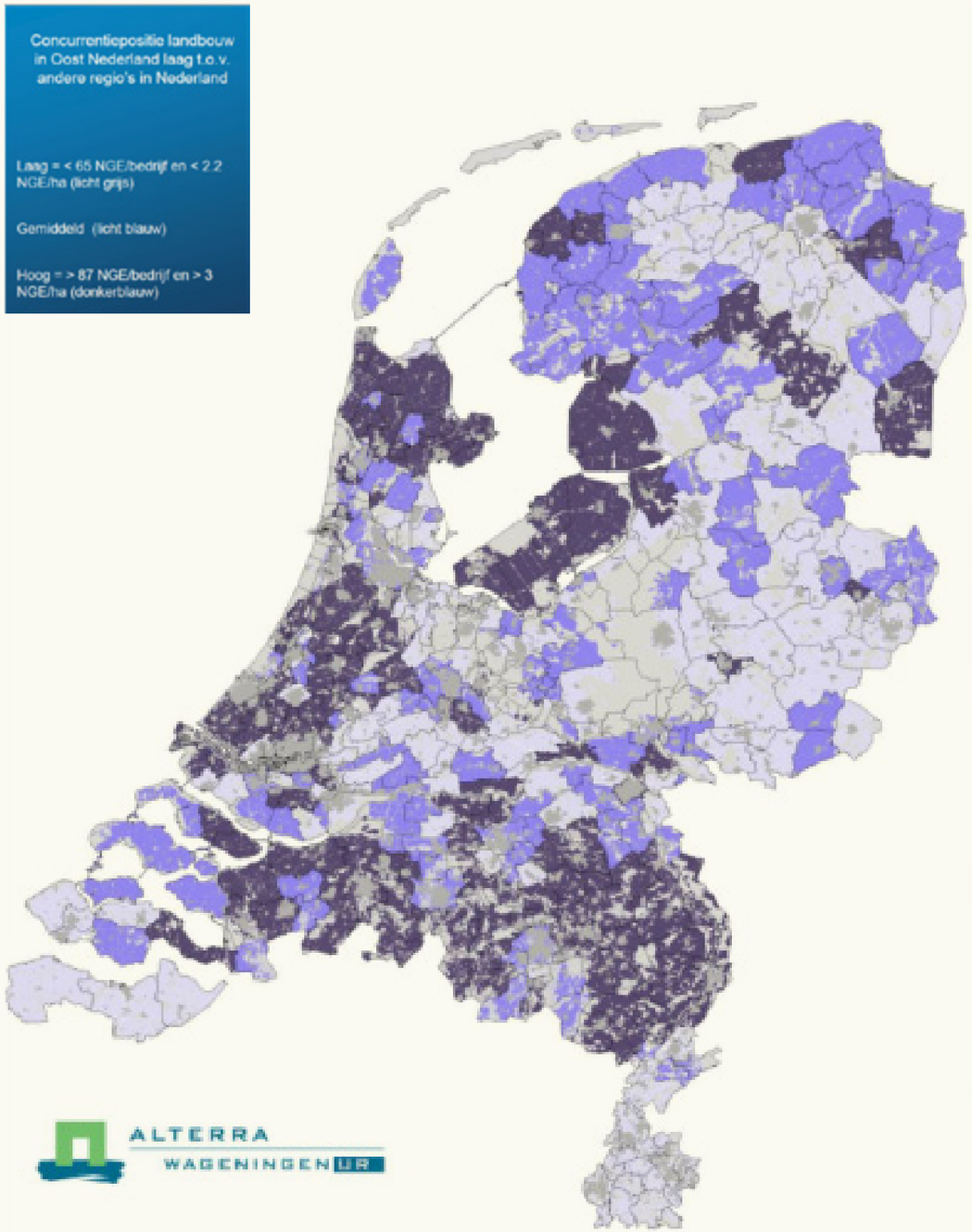

© Pier Vellinga

Hobbyboeren per gemeente, 2015

Ten opzichte van het totaal aantal agrarische bedrijven

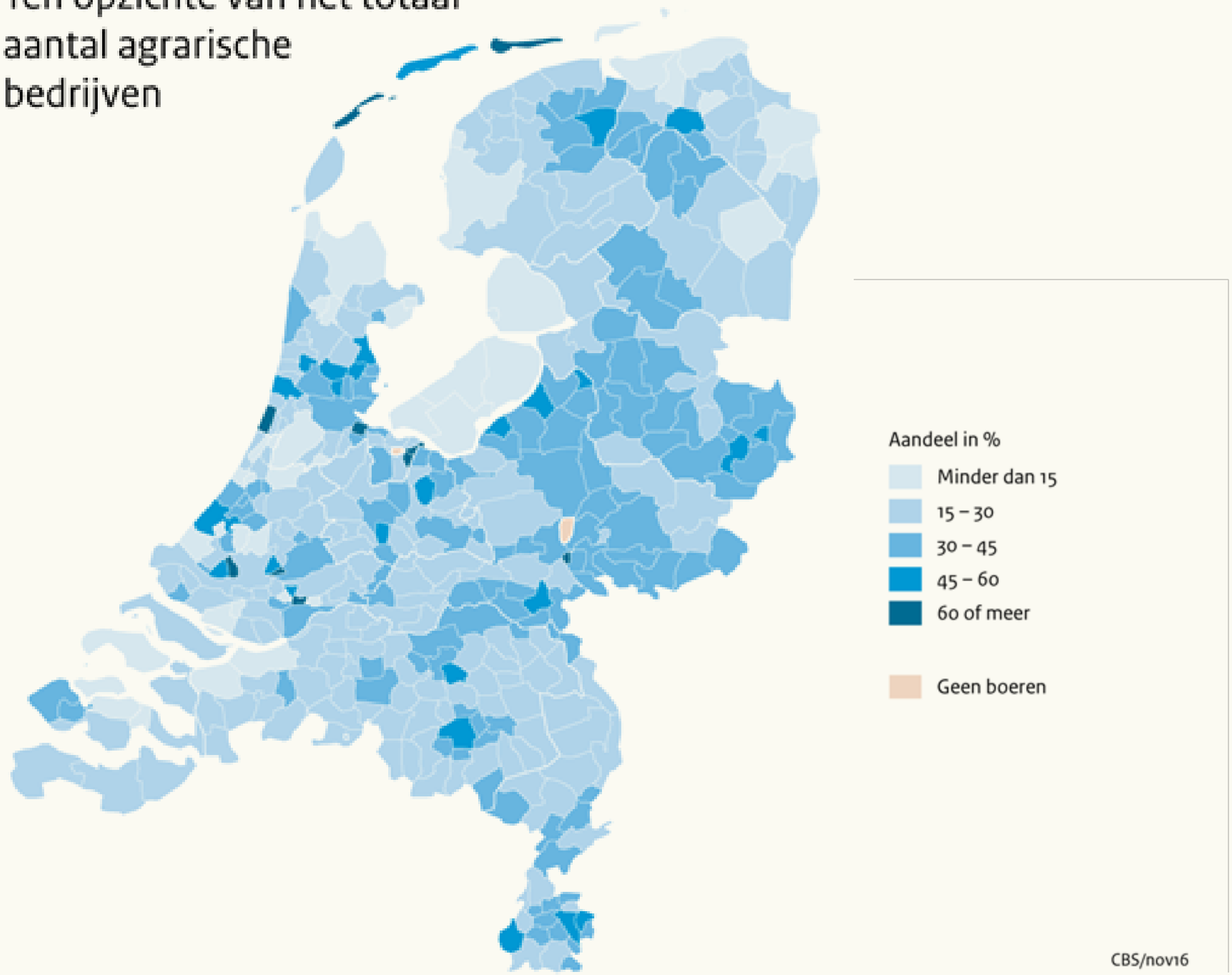

Opgave: VAB

Prognose vrijkomende agrarische bebouwing 2012-2030

Agrarische bebouwing

- 50% van de agrarische bebouwing staat in Noord-Brabant, Gelderland en Overijssel.
- 71% is gebouwd vanaf 1965
- 40% is gebouwd tussen 1965-1993; mogelijk uitgerust met asbesthoudende daken.

2000 - 2012
- 22.000 agrarische bedrijven stoppen
- 21 miljoen m2
- (= gem. 820m2 per locatie)
- inschatting: 11mln m2 leeg

prognose tot 2030
- 24.000 agrarische bedrijven stoppen

(bedrijfshoofd ouder dan 50jaar zonder opvolger)
- = 40% van huidige bedrijven
- **40 miljoen m2**
- 20-25% hergebruik
- + 16mln m2 leeg

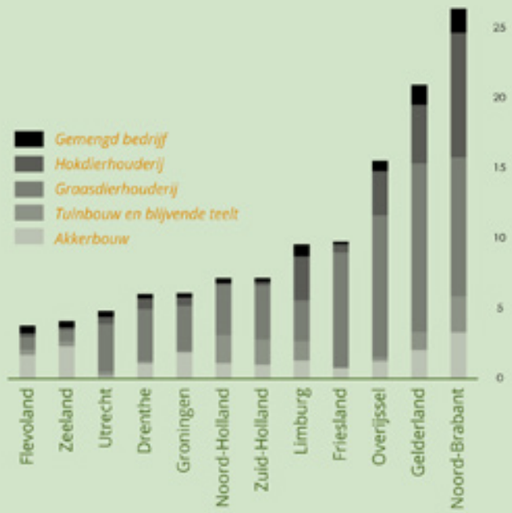

Huidige agrarische bebouwing per bedrijfstype per provincie in miljoen m²

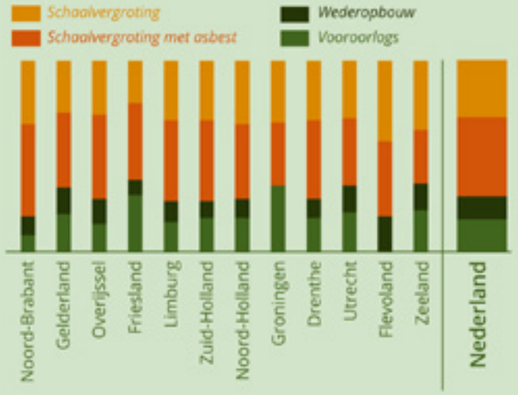

Huidige agrarische bebouwing per kenmerkende bouwperiode per provincie en Nederland totaal in procenten

2016, WERN

Opgave: verduurzaming van de voedselproductie

Opgave: dierziekten

Q-KOORTS 2009

MKZ 2011

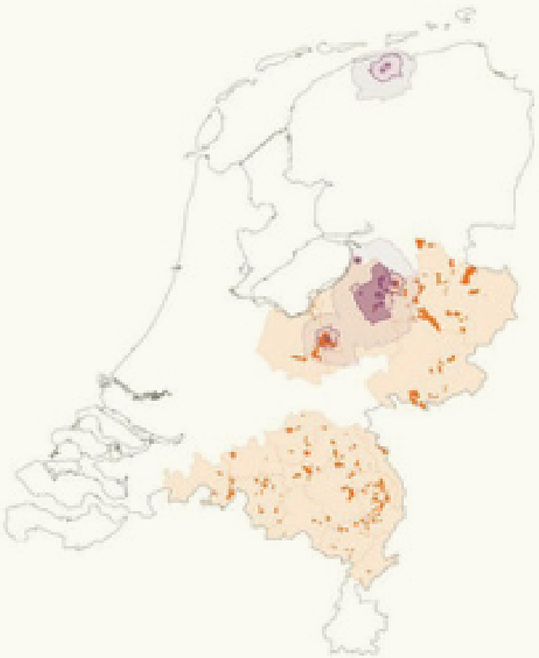

VOGELPEST 2009

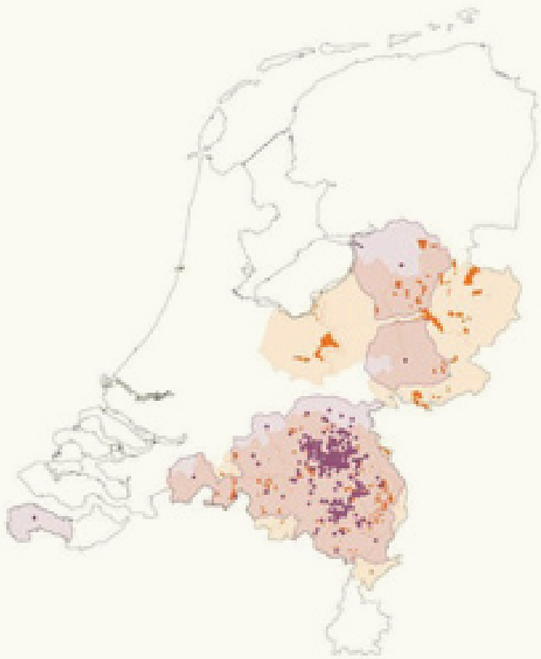

VARKENSPEST 1997

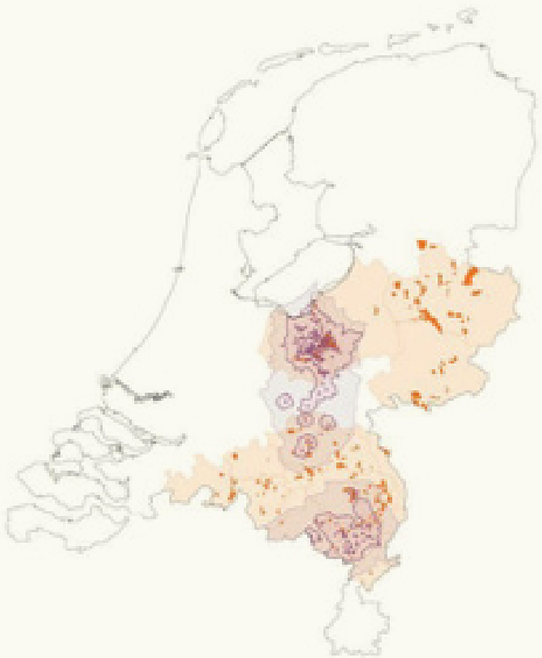

Wateropgave

Verdroogde gebieden, 2000

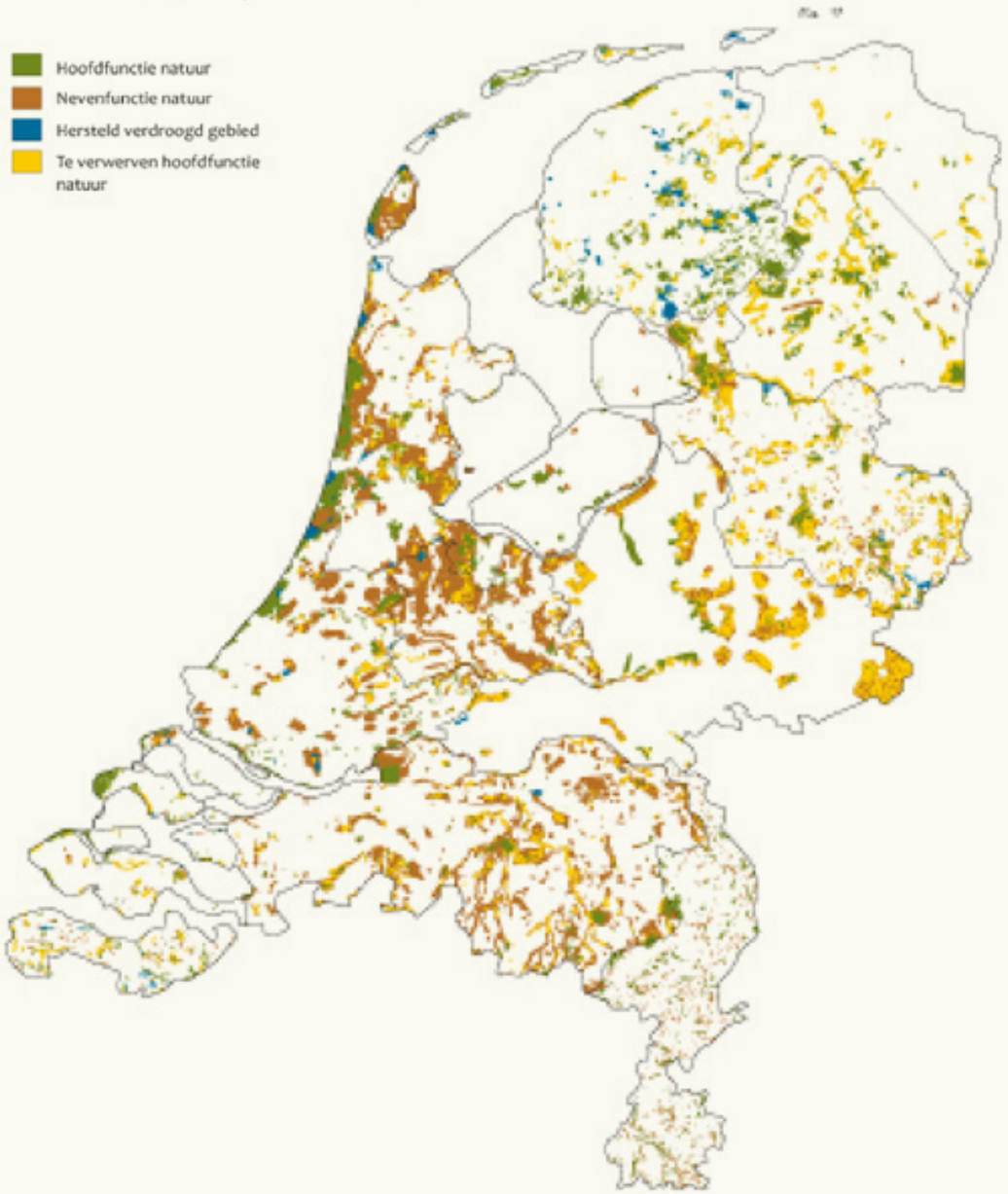

© IPO/ RIZA; compendium voor de leefomgeving

Zoetwatervoorziening Oost NL

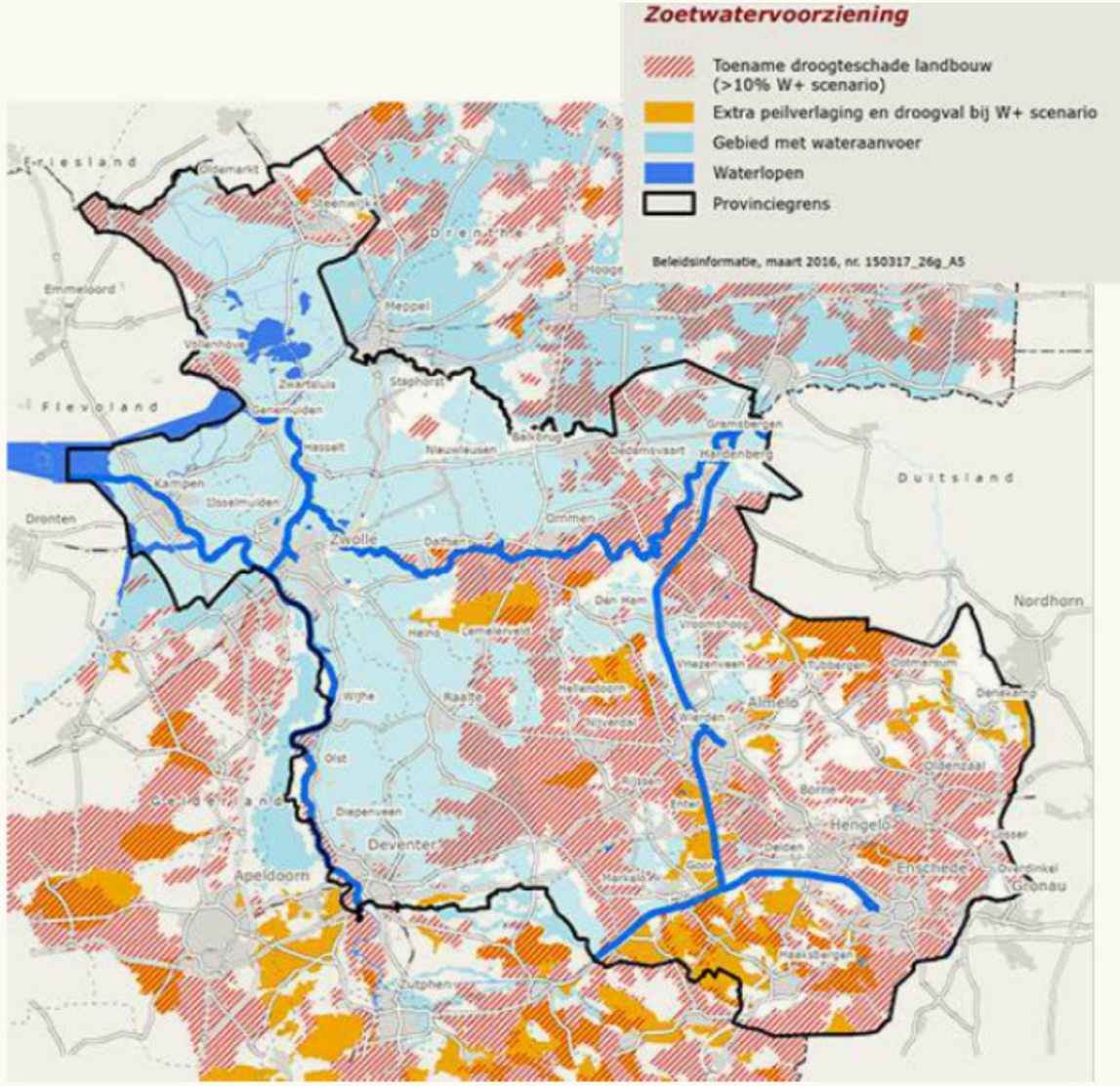

(Bron: Omgevingsvisie Overijssel 2017)

Energieopgave

Opgave NL: 25,5% hernieuwbaar in 2035?

Figuur 3.8. Ontwikkeling van het aandeel hernieuwbare energie tussen 2000 en 2035.

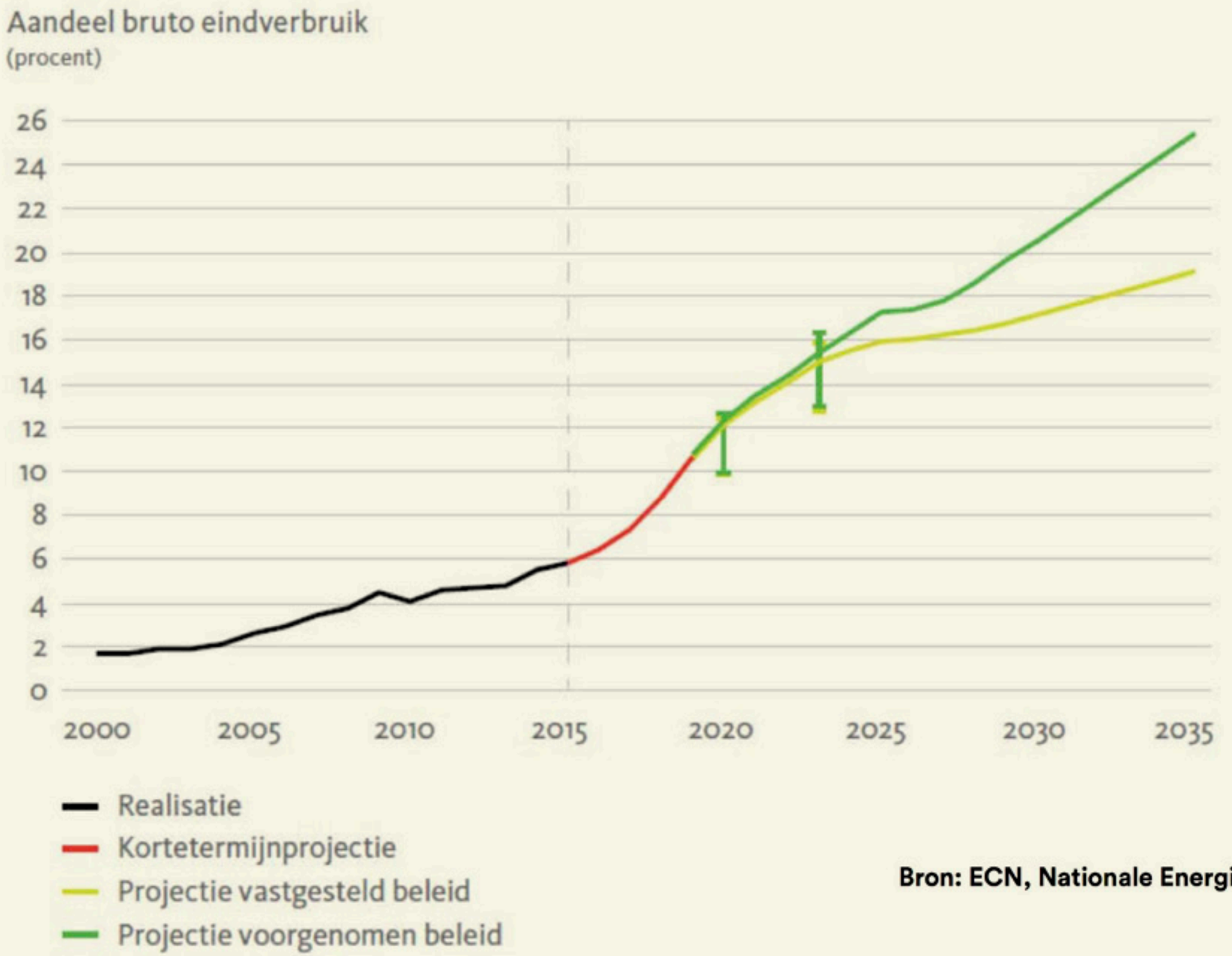

Bron: ECN, Nationale Energieverkenning 2016

Opgave NL: vrijwel 100% hernieuwbaar in 2050!

Figuur 3.8. Ontwikkeling van het aandeel hernieuwbare energie tussen 2000 en 2035.

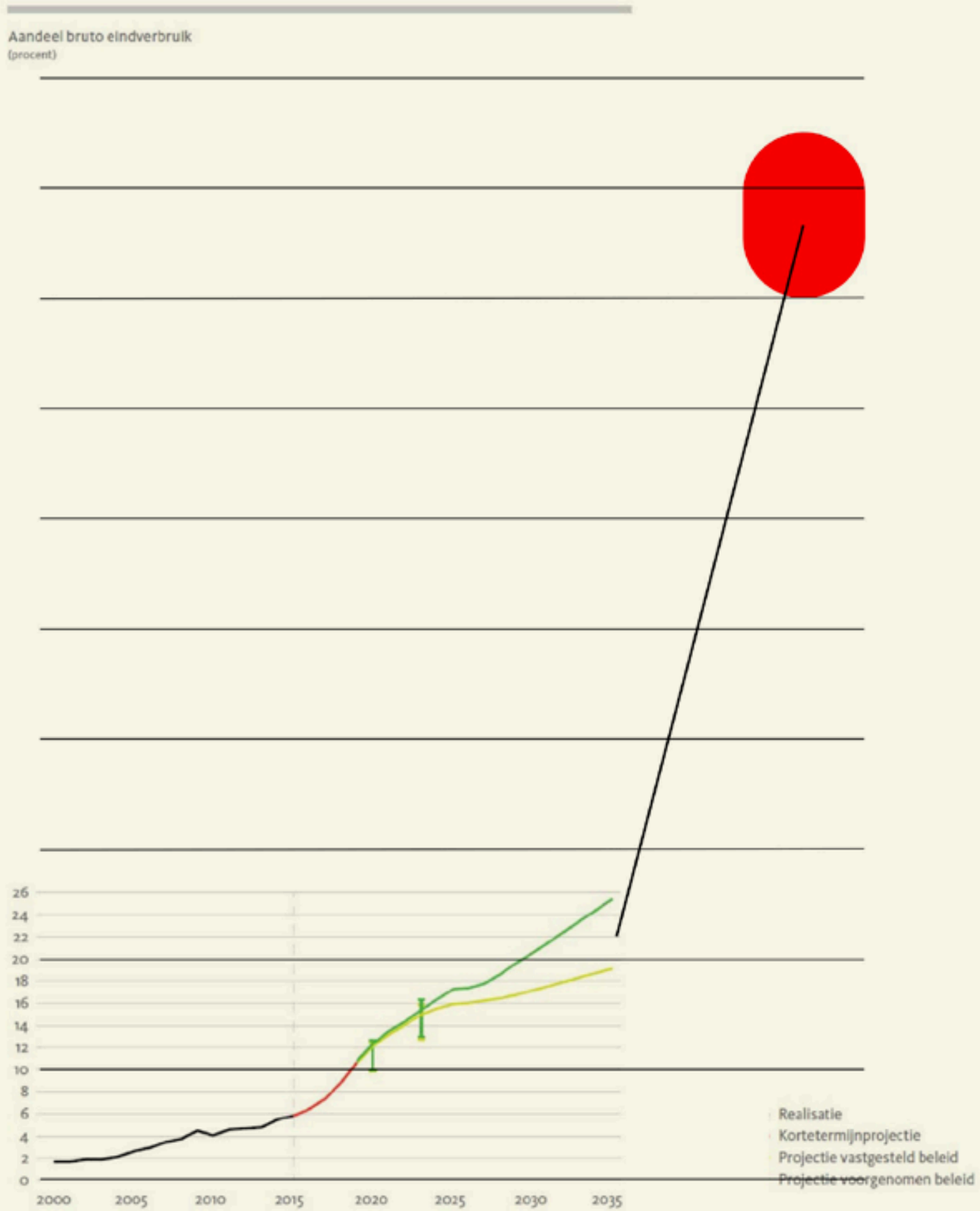

Energieagenda: Sturen op CO2 reductie voor meest optimale en kosteneffectieve mix van
- besparing
- hernieuwbare bronnen

Rijk

IenM - Atelier X - Nationaal Perspectief / Next Energy

IenM - Verkenning Kansrijke combinatiemogelijkheden

Ontwerpend Onderzoek Energie & Ruimte
juni - december '17

IenM - NOVI
Verdieping 'Klimaatbestendige en neutrale samenleving'
- Uitwerken 3 beleidsopties & varianten daarbinnen
- Mogelijke knoppen

Deadlines: ?

EZ - Energieagenda
5 Transitiepaden, ruimte is doorsnijdend thema:
- Kracht & Licht
- Hoge temperatuur warmte
- Lage temperatuur warmte
- Verkeer en Vervoer
- Voedsel en Natuur

Deadlines: Okt. '17 - 10 pagers per thema
Dec. '17 - concept klimaat energieplan Brussel

BZK - besparing?

RWS - Petaplan
Samen met Prorail en Netbeheerder

PBL - studie beelden 2050
Publicatie in juni '17, samen met ECN

RLI - kennisnotitie
Basis voor nader te bepalen advies bij regeerakkoord

Regionale verkenningen

Regionale pilots:
- West Brabant
- Hart van Brabant
- Midden Holland
- Drechtsteden
- Friesland

+

- Noord Veluwe
- Metropoolregio Eindhoven

Gereed: Sept '17

Overige verkenningen / koplopers
- Hart van Holland (Leiden)
- Goeree Overflakkee
- Provincie Flevoland
- MRA
- Provincie Noord-Holland
- Provincie Groningen (IABR)
- Parkstad Limburg
- Stedendriehoek Clean Tech Regio

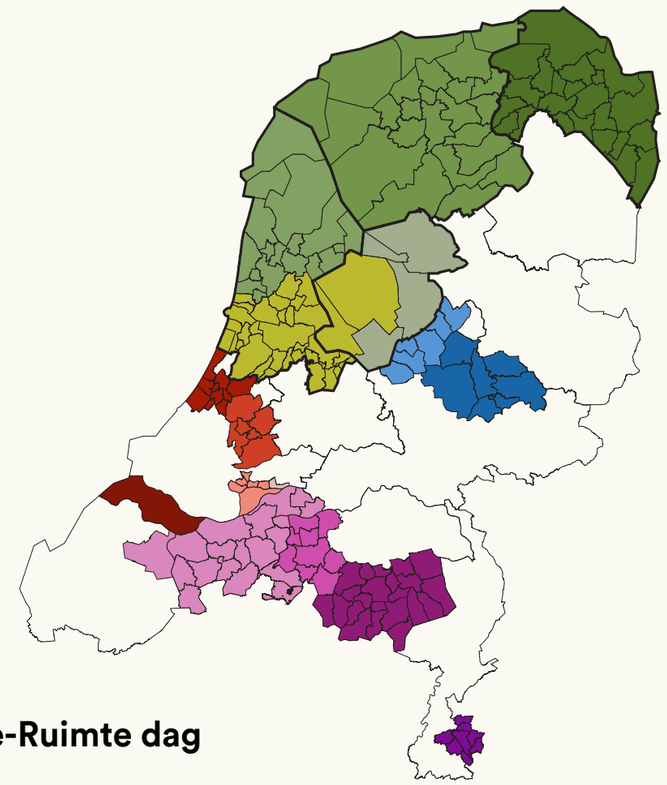

Landschapstriënnale Energie-Ruimte dag
22 september

4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

Inspiratiemagazine van het ministerie van Economische Zaken naar aanleiding van de netwerkdag Natuurinclusieve Landbouw, op 10 maart 2016

Op weg naar NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

'Samenwerken betekent een deel van je vrijheid opgeven'

JAN WILLEM ERISMAN

Mooie praktijkvoorbeelden: 'Alleen een integrale bedrijfsvoering werkt'

Natuurinclusieve landbouw als topsector: 'Het is tijd voor actie!'

5. Wees zeer terughoudend met het weggeven van het landschap voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

Google Maps A35

Opnamedatum afbeelding: aug. 2016 © 2017 Google Nederland

6. Wees zeer terughoudend met bouwen in de wei, doe aan stedelijke vernieuwing en optimaliseer herstructurering van bestaand stedelijk gebied

DeZwarteHond.

Verdichtingsspel

Voorbeeld Leiden

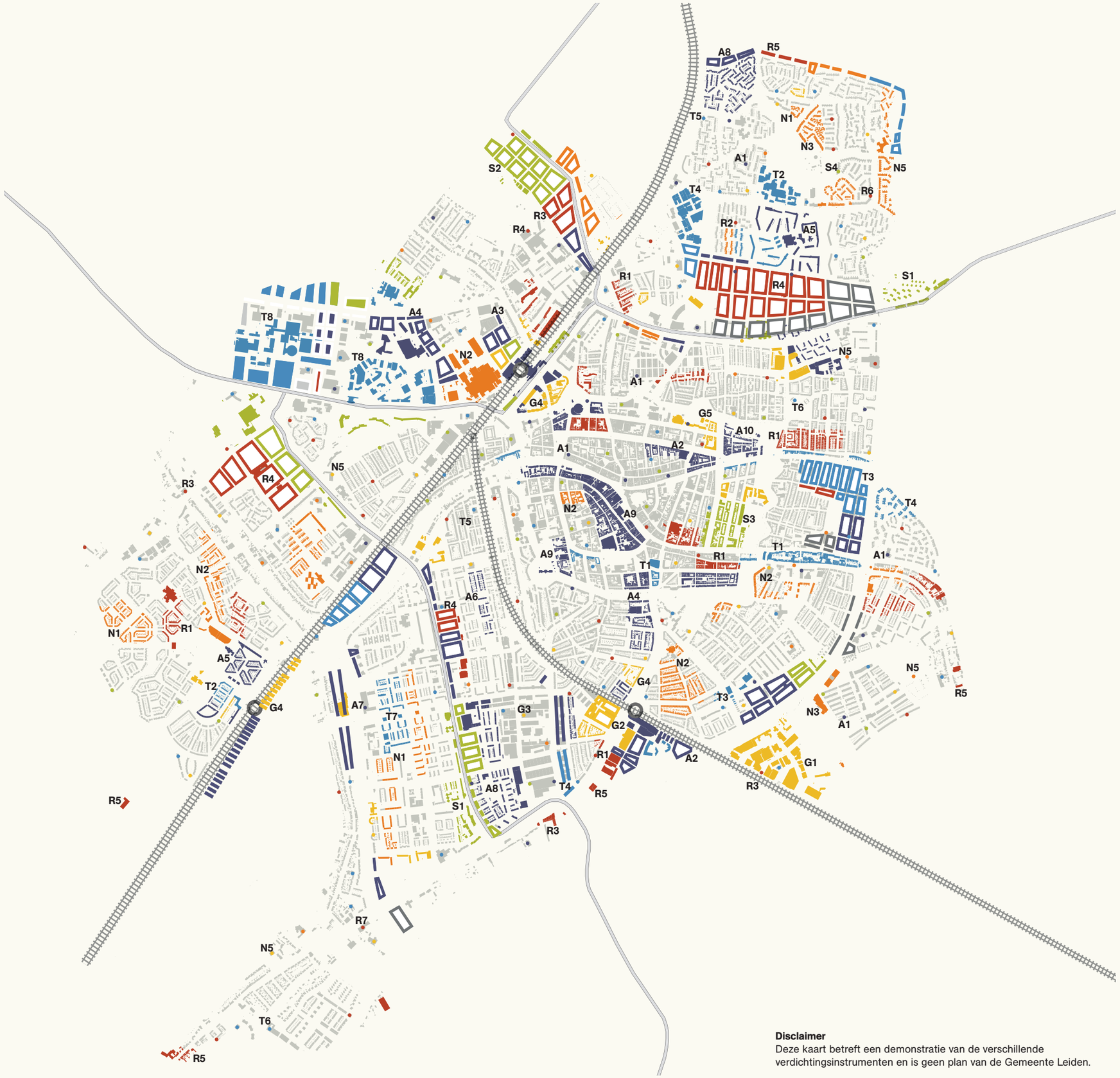

A - Aanpassen woonvoorraad

T - Geleidelijke Gebiedstransformatie

S - Groeistructuren

G - Gebiedsontwikkeling

N - Nieuw woningtype

R - Randvoorwaarden

J - Joker

Disclaimer
Deze kaart betreft een demonstratie van de verschillende verdichtingsinstrumenten en is geen plan van de Gemeente Leiden.

7. Investeer in het overgangsgebied van stad en land

Waardevolle, kwetsbare groengebieden tussen de steden

Twee mogelijke bufferzones: Groene Poort en Groene Driehoek

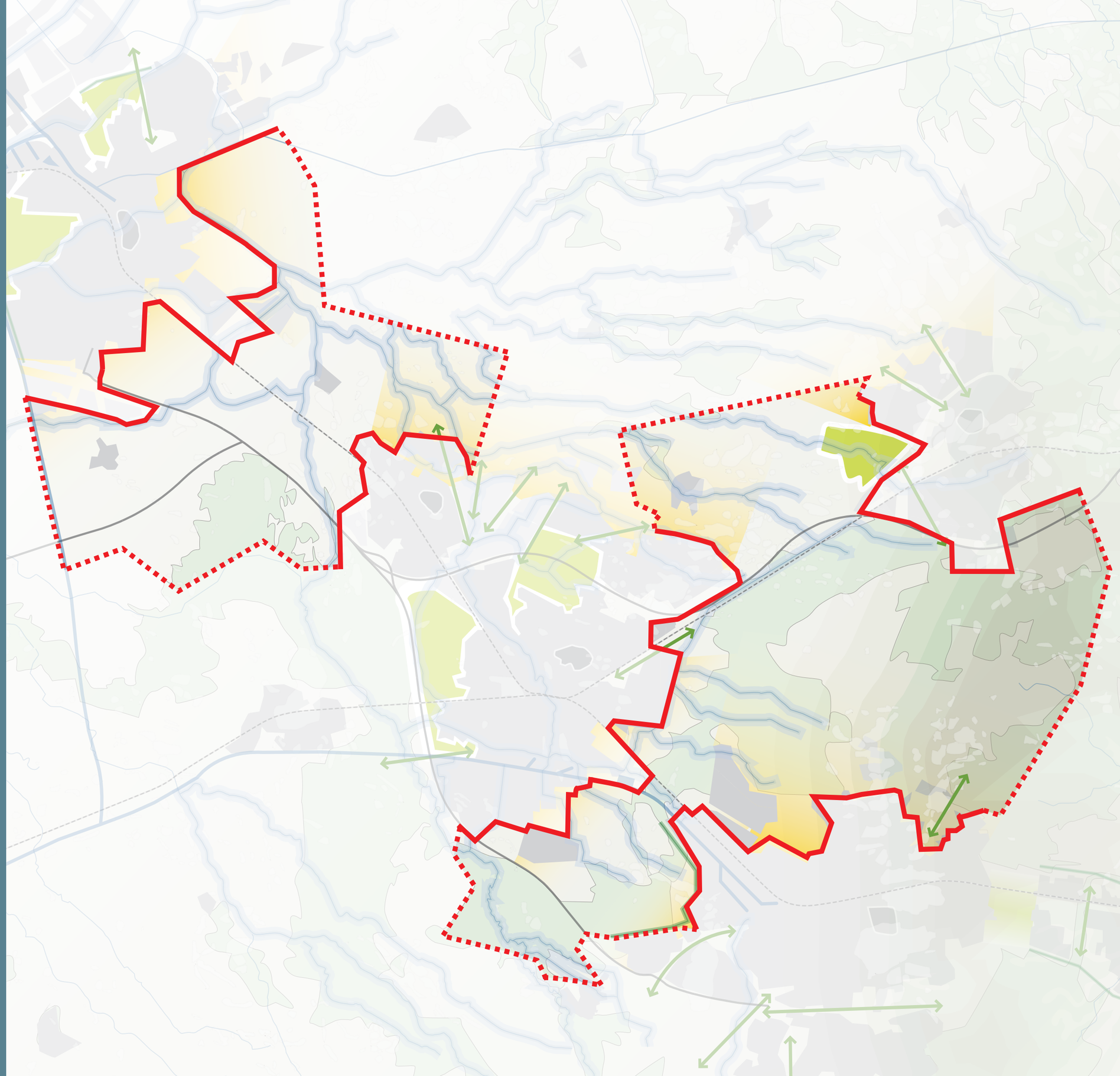

1. Groene lobben
2. Groene Wiggen
3. Verbeteren overgang stad-land
4. Verwevingszone stad-natuur
5. Recreatief netwerk: rondjes
6. Recreatief netwerk: radialen

instrumentarium

Huize Almelo, ultieme groene lob

Westkant Oldenzaal: bebouwing grenst (nog) op een harde manier aan het kwetsbare landschap

Westkant Oldenzaal: de overgang stad-land is verzacht door de vitrage-werking van een elzensingel

Referentie recreatieve fietsroute dwars door het landschap, buurtschap Oele, nabij De Olde Meule

8. Benut gefragmenteerde stedelijke groene ruimten om er multifunctionele groen-blauwe structuren mee te maken: recreatie, natuur, waterberging, klimaatverbetering etc

Sanda Lenzholzer

Het weer in de stad

Hoe ontwerp het stadsklimaat bepaalt

nai010

Plangebied

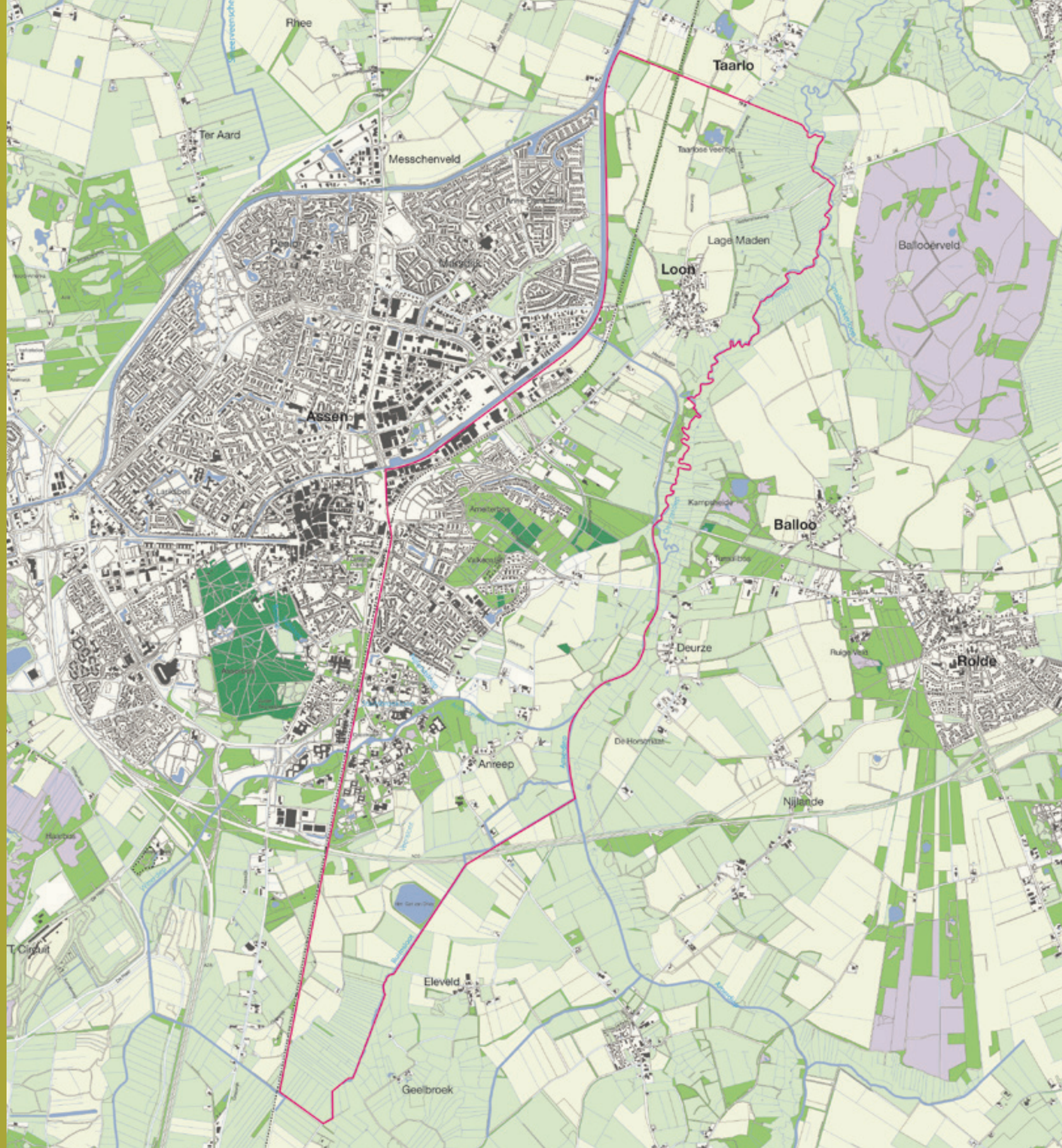
Rhee
Taarlo
Ter Aard
Messchenveld
Lage Maden
Loon
Balloërveld
Assen
Balloo
Deurze
Rolde
Anreep
Nijlande
T Cirkuit
Eleveld
Geelbroek

Beken zijn nu nauwelijks aanwezig/zichtbaar in de stad

De stad profiteert niet optimaal van het buitengebied

Beekdalen worden als groene vingers de stad ingebracht

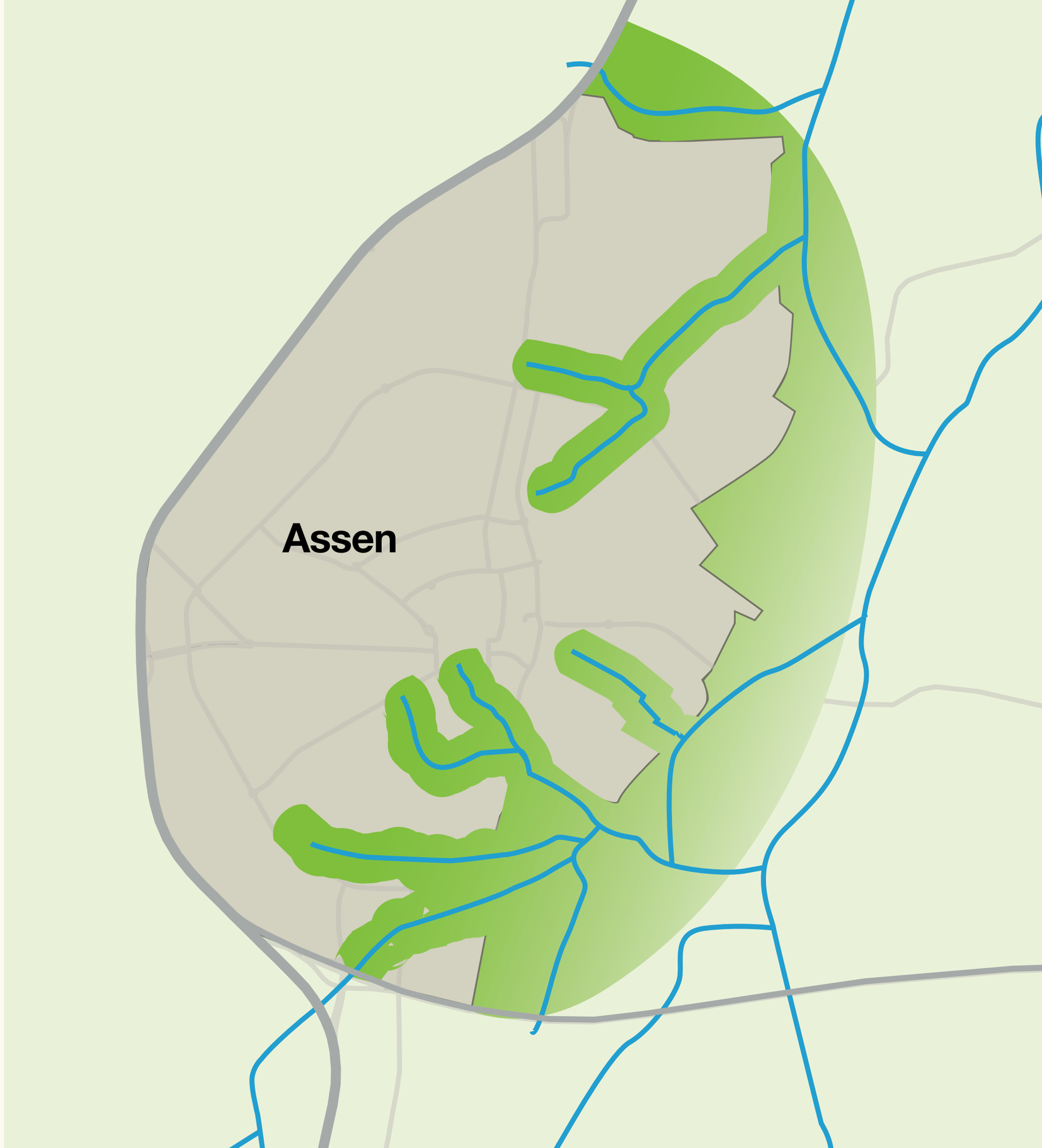

Visiekaart

Kleine verbeteringen van het bestaande waardevolle landschap

Landschap zo ver mogelijk de stad inbrengen

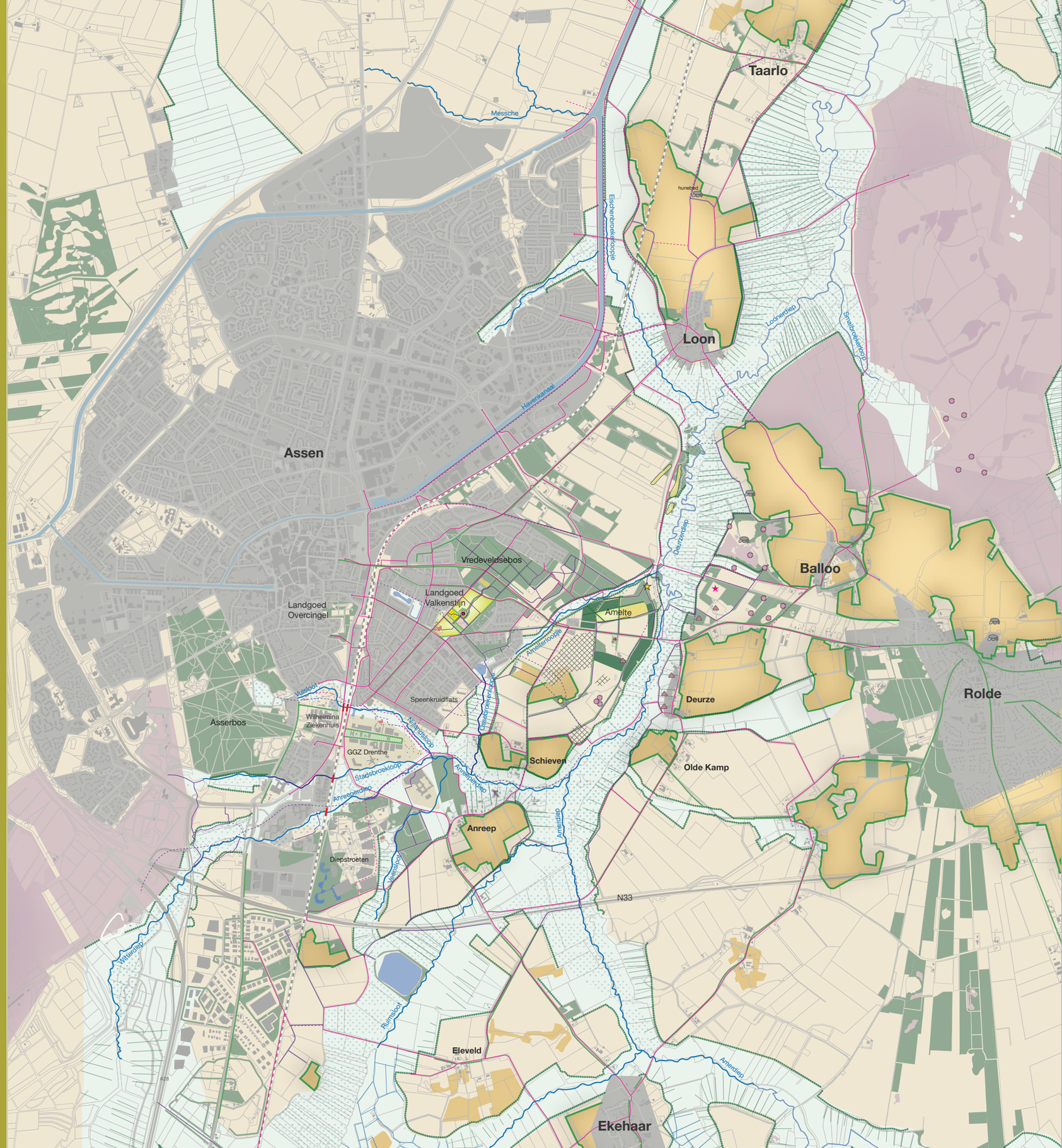

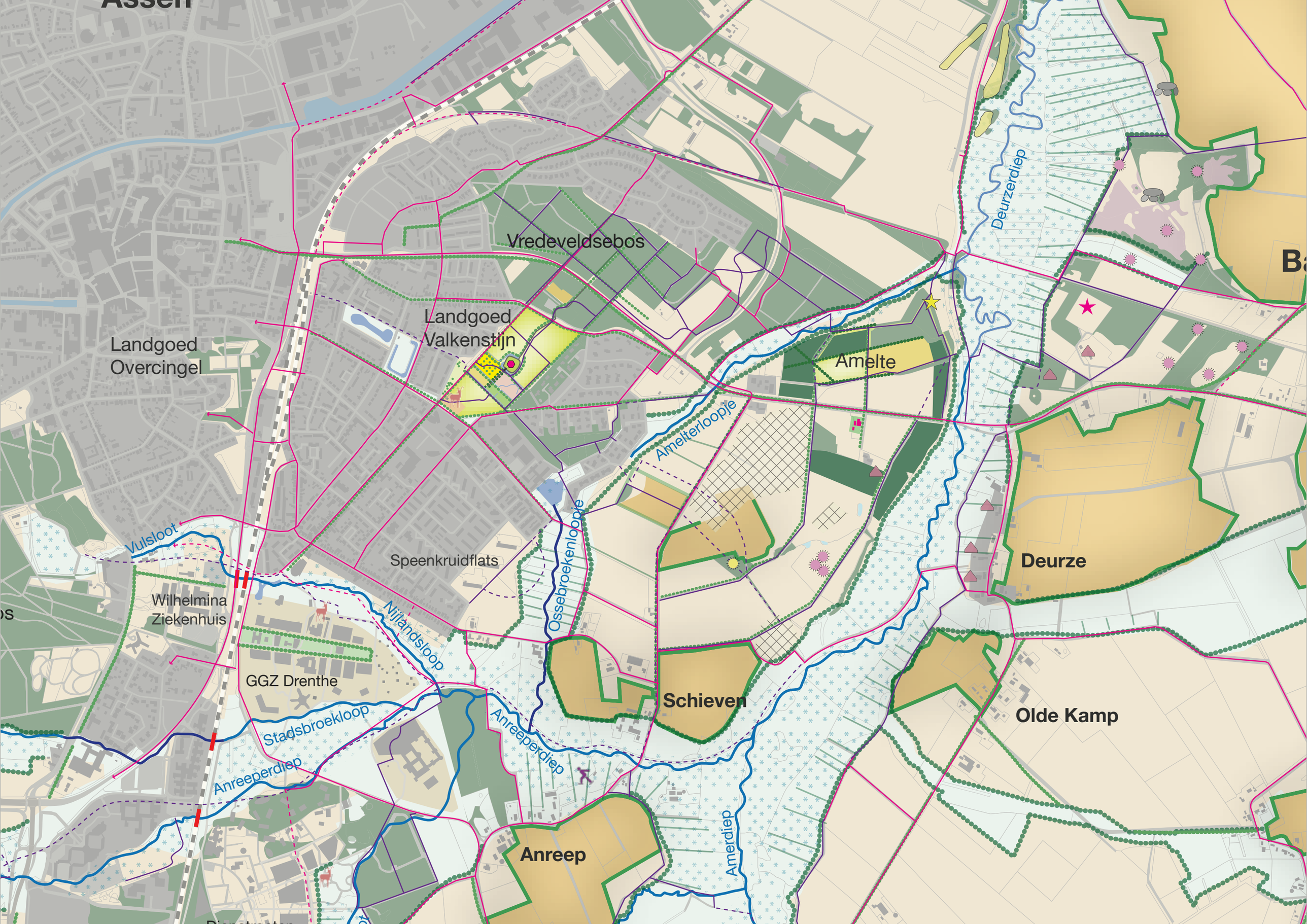
Assen
Vredeveldsebos
Landgoed
Valkenstijn
Landgoed
Overcingel
Amelte
Deurzerdiep
Amelterloopje
Ossebroekenloopje
Vulsloot
Speenkruidflats
Wilhelmina
Ziekenhuis
Nijlandsloop
GGZ Drenthe
Stadsbroekloop
Anreeperdiep
Anreeperdiep
Schieven
Deurze
Olde Kamp
Anreep
Amerdiep

Groene corridor Eindhoven Oirschot

GOED GROEN IS GOUD WAARD

VERKENNING VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN GROENBLAUWE NETWERKEN VOOR DE STAD, CASE ZWOLLE

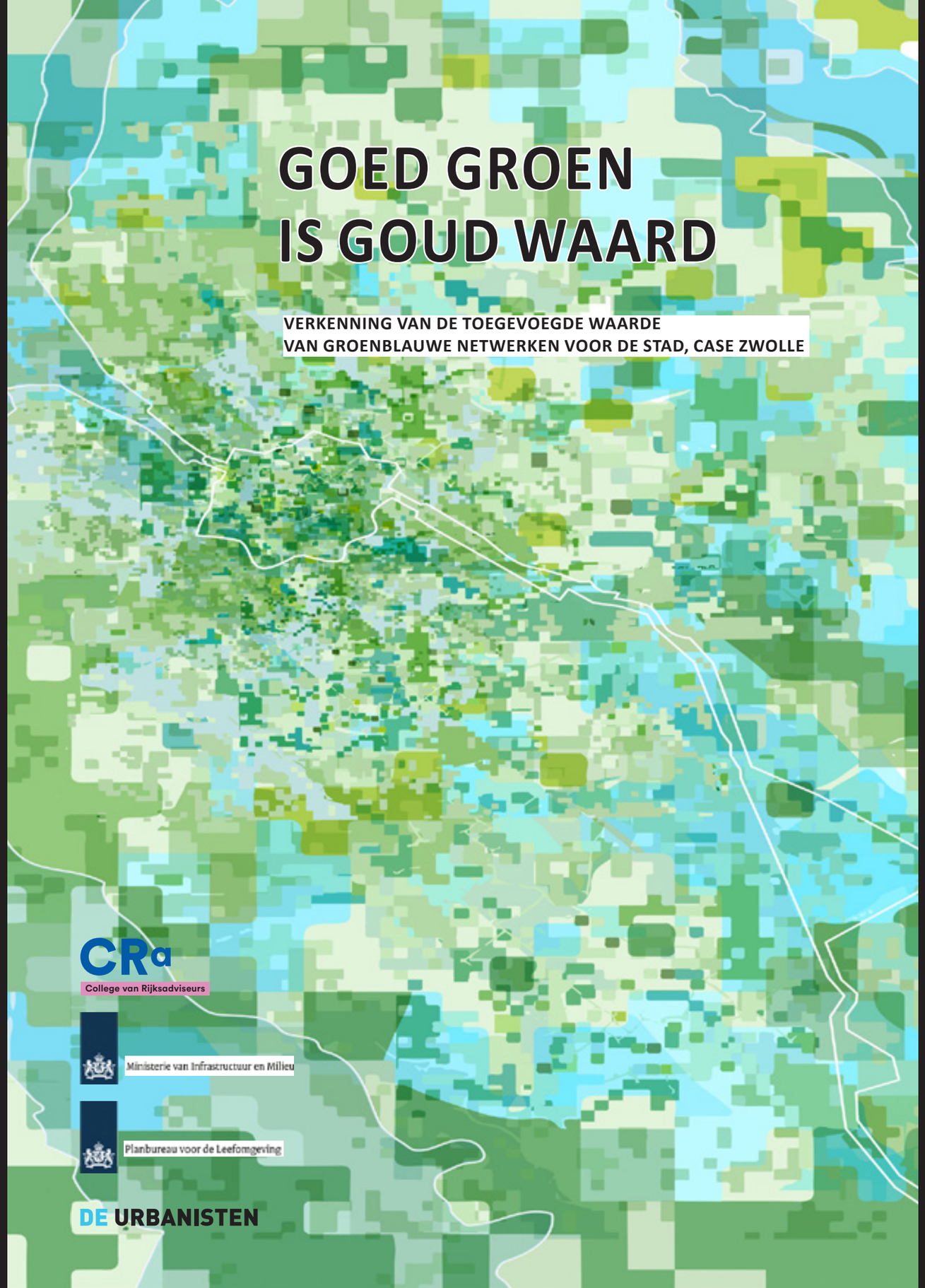

CRa
College van Rijksadviseurs

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Planbureau voor de Leefomgeving

DE URBANISTEN

Het palet van Zwolse openbare ruimten

Park
combinatie van typologiën - grasveld met bomen, hout, speelplaatsen en natte oevers

Sportveld
combinatie van open, zachte velden met dichtbegroeide randen

Groene structuren
tussen de woningen met voetgangers en/ of fietspaden

Hout (dunbebost gebied)
geen ondergroei

Bos (dichtbebost gebied)
struikgewas met spontaan of geplant groen

Volkstuin / kewekerij
laag begroeid

Begraafplaats
combinatie van typologiën - grasveld, hout, struikgewas en natte oevers

Grasveld
met bomen en struiken

Speelplaats school
combinatie van materialen - zand, rubberen tegels, verharde en geasfalteerde sportvelden, grasveld, struiken

Zanderig ongebruikt kavel
Bouwland wachtend op vastgoed ontwikkeling

Grasland
voor grazend vee

Landbouw
monocultuur gewassen

Zachte speelplaats
grasveld met plekken van zand

Harde speelplaats
(rubber) betegeld

Weide
lage onderhoudskosten, grote soortenrijk-dom, natte en droge gebieden

Akkerranden
lage onderhoudskosten, verscheidenheid van soorten

Verhard ongebruikt kavel
met spontane (pionier)vegetatie

Verhard oppervlak / logistiek
private / semi-publieke gebieden voor industriële / logistieke doeleinden

Natte oevers
oevers met riet en gemaaid gras of weide randen

Groen ongebruikt kavel
spontane (pionier)vegetatie

Struikgewas
monotoon, paar dominante soorten

Verharde openbare ruimte
verhard met met enkele bomen of struiken

Verhard parkeerterrrein
incidenteel met groene randen zoals een haag of een grasstrook met bomen

Geasfalteerd parkeerterrein
incidenteel met groene randen zoals een haag of een grasstrook met bomen

Zwolse openbare ruimten beoordeeld op 18 ecosysteemdiensten

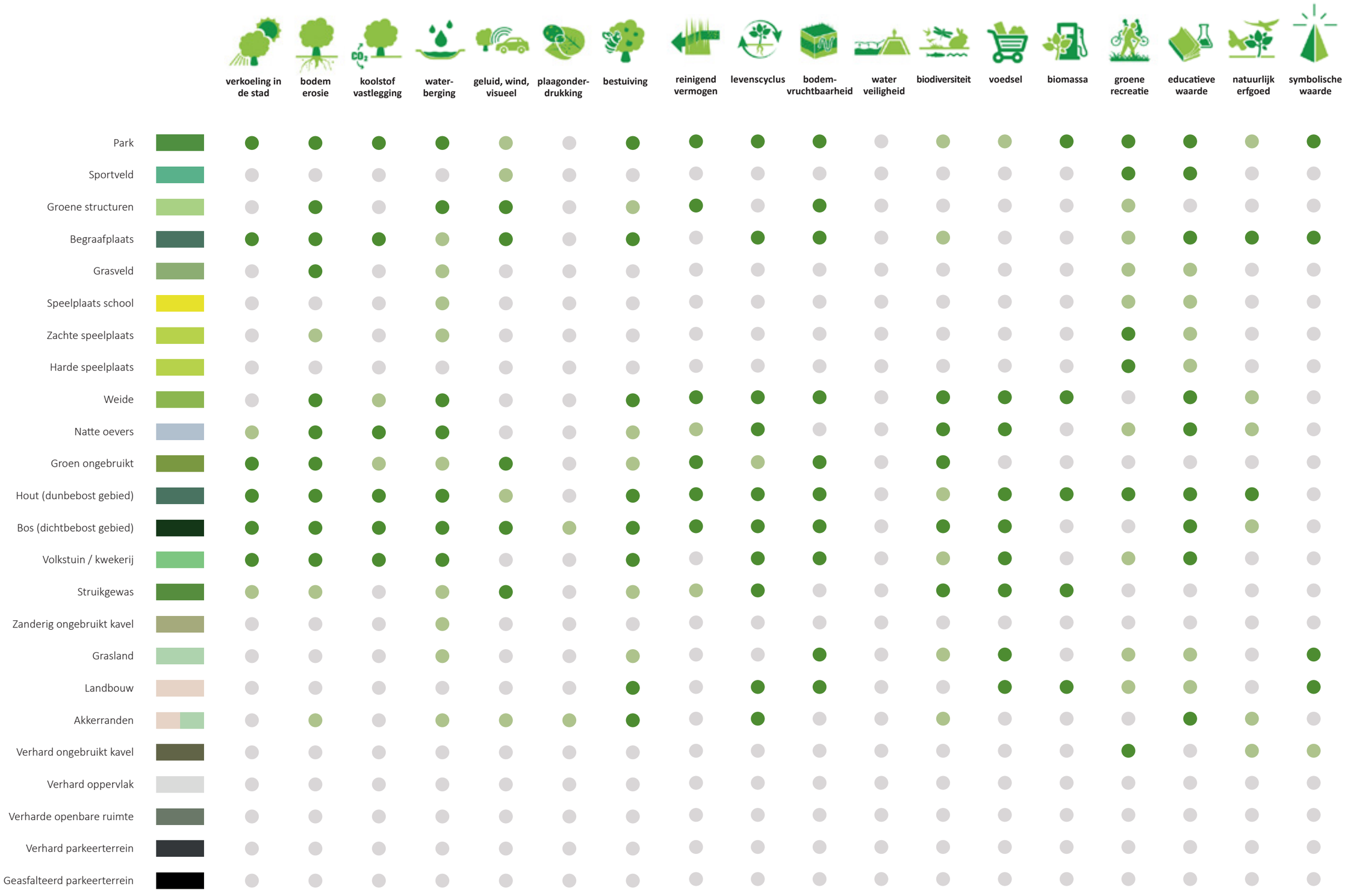

Model 1 Zwolle Superspons

De Superspons legt alle belangrijke infrastructuren van Zwolle in een royaal groen bed en schakelt ze aaneen tot één grootschalig blauwgroen netwerk. De wegen worden omgeven door brede bosstroken die rondom de snelweg A28 tot 600 meter breedte kunnen oplopen. Rondom het spoor en het Almelose kanaal strekt zich een nat sponspark uit, dat in het buitendijkse gebied ook kan inunderen. In de historische binnenstad wordt het bladerdak van bomen gemaximaliseerd, evenals de infiltratieruimte in het vloervlak.

De Superspons speelt in op de gunstige bodemcondities in Zwolle waar veel infiltratie mogelijk is en tevens water kan worden vastgehouden (mede door de beplantingkeuze). Het wandelen in Zwolle wordt nog aangenamer dan het nu al is en dit wordt versterkt met een nieuw mobiliteitsconcept voor de stad. Alle bezoekers parkeren hun auto net buiten de binnenstad in een grote nieuw te bouwen parkeergarage op het terrein van de IJsselhallen. Vanaf hier is het een aangenaam kort wandelingetje naar de binnenstad. Spullen die hier gekocht worden kunnen desgewenst worden afgeleverd bij de garage waar bezoekers deze na hun bezoek aan de stad aantreffen. Terwijl de spullen na aankoop worden afgeleverd kan er een hapje worden gegeten in de stad. In het centrum van Zwolle zijn alleen nog maar elektrische bestelwagens toegestaan. Op de industrieterreinen die goed vanaf de snelweg bereikbaar zijn, vindt de overslag plaats vanaf de zware vrachtwagens op de elektrische bestelbusjes. Hierdoor wordt de stad niet alleen schoner door afvang van uitstoot, maar ook door het actief verminderen van de productie ervan.

Het water van de Sallandse wetering kan extra worden gebufferd in overstroombare sponsparken en verruimde oevers aan het water. Ook stellen we voor de kering verder Noordwaarts in het Zwarte water te plaatsen, ter hoogte van de brug van Middelweg/Mastenbroekallee. Hierdoor wordt de bestaande buffer binnen de stad met 150% extra vergroot in volume. Als deze vol is, zal er moeten worden gekeken naar het inunderen van agrarisch land net ten zuiden van Zwolle.

De Superspons is een compact groenblauw netwerk:

- Waar regen kan worden opgevangen, geïnfiltreerd en vastgehouden voor droge perioden,
- Dat de stad flink verkoelt daar waar ze op dit moment het meeste opwarmt,
- Dat de hinder van infrastructuur verzacht en ten dele opneemt,
- Dat op regionale schaal verbindingen legt met de ecologische hoofdstructuur waardoor de migratie van fauna door de stad wordt geholpen en waar mensen dan weer van kunnen genieten,
- Waar verder verdichting van stedelijk programma kan plaats vinden, zowel kantoren als woningen kunnen in het bos worden bijgeplaatst,
- Waar het winkelen in de historische binnenstad een nieuwe belevenis wordt en onderdeel vormt van een innovatief mobiliteitsconcept

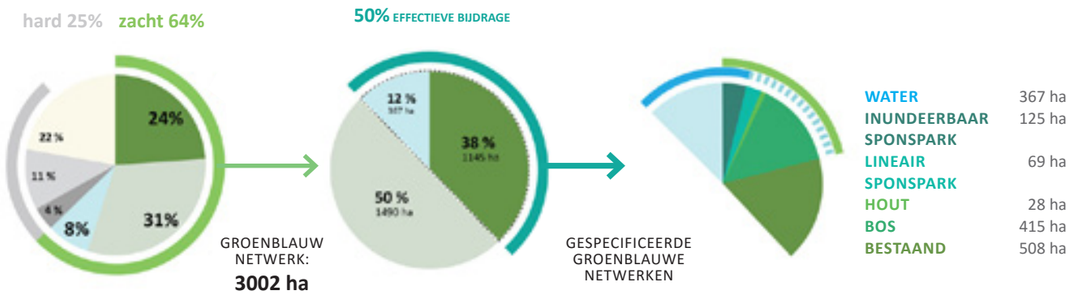

Verhouding van verdeling van alle oppervlakken in Zwolle Superspons

Verhouding van verdeling van groenblauwe oppervlakken in Zwolle Superspons

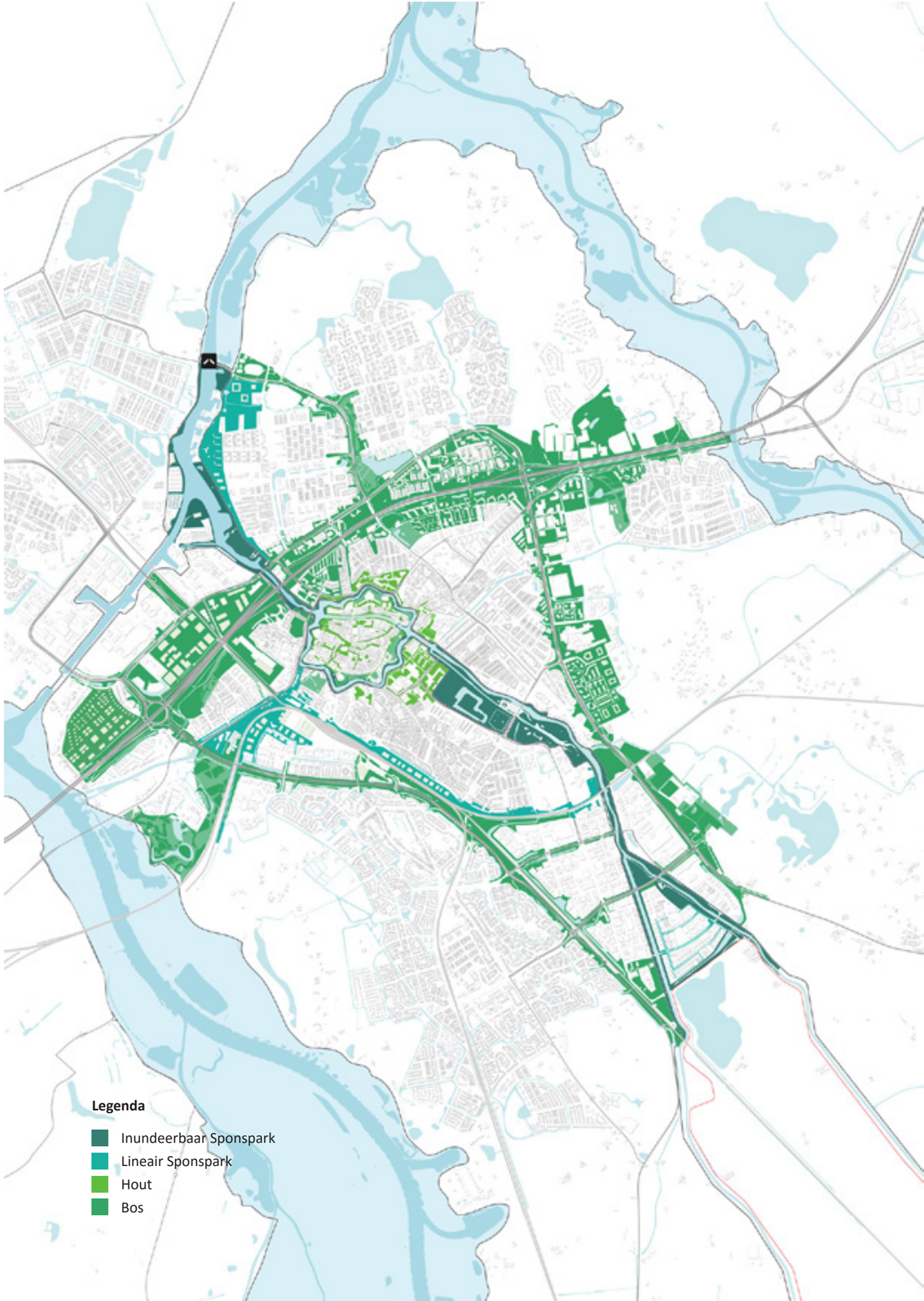

Model 2 Singelstad Zwolle

De Singelstad vormt een zeer fijnmazige groenblauwe structuur die de hele stad dooradert. Het netwerk is volledig gebaseerd op de bestaande waterlopen en bouwt dit verder uit. De waterlopen worden verbreed, beter verbonden, verlengd met extra lussen en aaneengeschakeld tot een compleet stromenlandschap. Hierin worden bestaande speelplaatsen, sportvoorzieningen, grasvelden en volkstuinen opgenomen en verruigd. Het fietspaden netwerk wordt hier verder verdicht zodat er overal –in elk geval aan één kant- langs het water kan worden gefietst. Zo wordt een gezond doe- en leerlandschap gevormd waarin mensen worden uitgenodigd te bewegen omdat vrijwel alle locaties in de stad vanuit het groenblauwe netwerk per fiets kunnen worden bereikt.

Er ontstaat een uitnodigend kleinschalig singellandschap dat bij elkaar een enorme waterbuffer organiseert. Dit is geschikt voor de opvang van veel regenwater omdat het water vanuit vrijwel de hele stad altijd dichtbij is, waardoor veel regen oppervlakkig kan worden afgevoerd. Het netwerk is ook geschikt voor tijdelijke buffering van water uit de Sallandse wetering dat via een aantal goed geplaatste overstorten wordt gevoed. Door zijn fijnmazigheid kan het blauwe netwerk het water snel verdelen en door zijn ferme lengte kan de waterbuffer met ruim 250% worden vergroot. Een slim intern circulatiesysteem verdeelt totale gebied in vier 'waterloops' die ieder zijn aangesloten op één zandwinplas (drie daarvan zijn bestaand, één moet nieuw worden gegraven) van waaruit de singels kunnen worden ververst.

De Singelstad is een fijnmazig groenblauw netwerk:

- Waar regen kan worden opgevangen, geïnfiltreerd en gecirculeerd in droge perioden,
- Dat de stad flink verkoelt doordat het netwerk zo fijn vertakt is,
- Dat de stad volledig aaneen bindt met een netwerk van natuurlijke speelplaatsen, sportveldjes, urban minifarms, ligweides en scholen,
- Dat het bestaande fiets- en wandelnetwerk verder verdicht met aangename routes langs het water,
- Waar kleinschalige verdichting van stedelijk programma binnen de bestaande buurten kan plaats vinden op mooie locaties aan het water,
- Waar de waterveiligheid op een vanzelfsprekende manier wordt opgenomen in het fijnmazige netwerk van de stad.

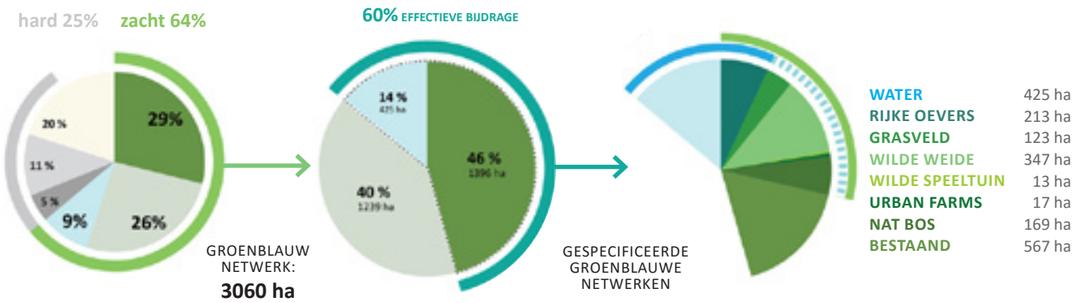

Verhouding van verdeling van alle oppervlakken in Singelstad Zwolle

Verhouding van verdeling van groenblauwe oppervlakken in Singelstad Zwolle

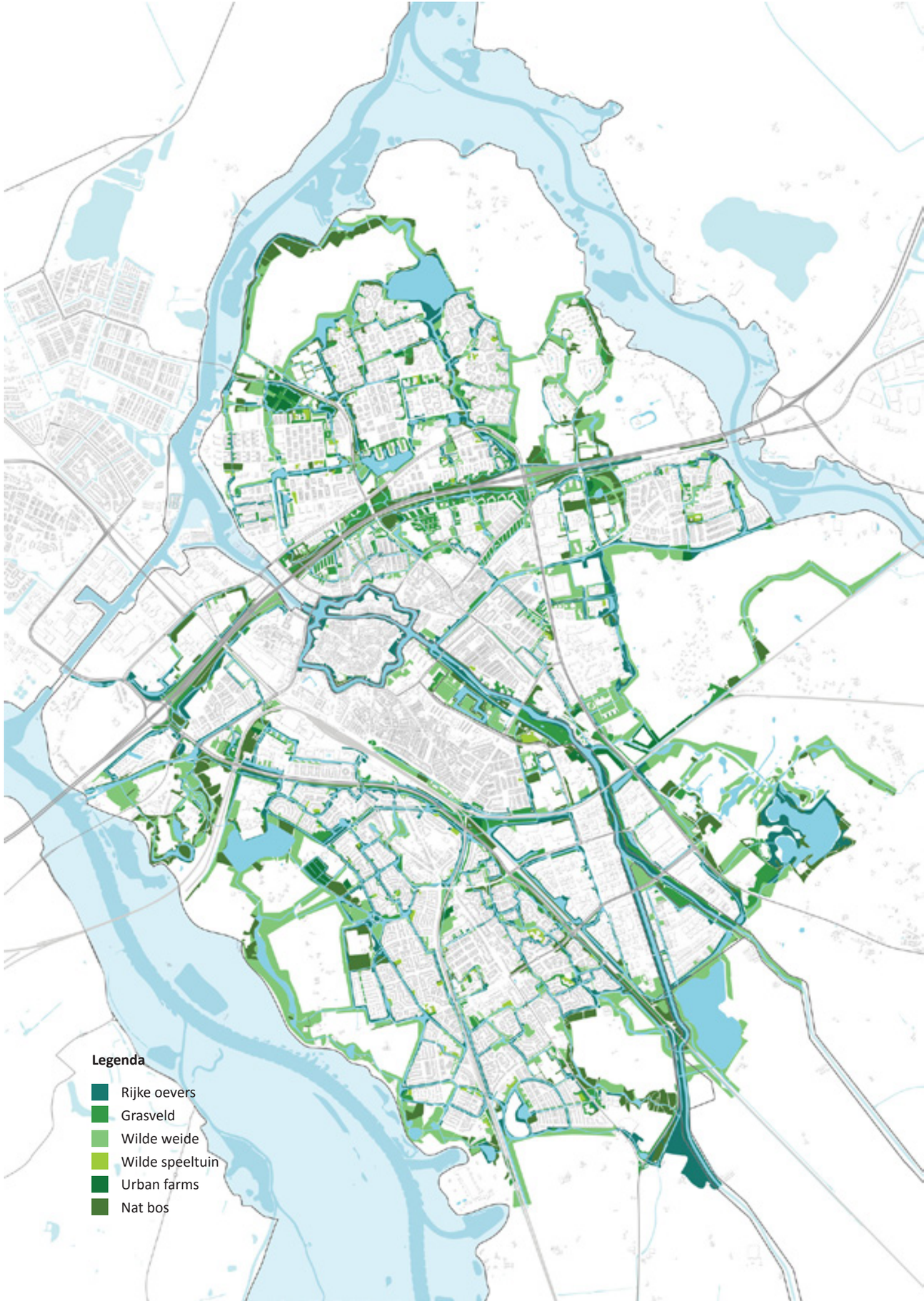

Model 3 Zwolle Randmeren

De Randmeren stelt een groot project voor waarbij aan de Zuidoostzijde een ferme waterplas wordt aangelegd waar het water uit de Sallandse wetering naar toe kan worden geleid. De bestaande Almelose wetering en stadssingel blijven aangesloten, maar de randmeren nemen de bufferfunctie grotendeels over met bijna 500% extra volume. De plas wordt aangesloten op een bestaande verbinding met de Vecht en geschikt gemaakt voor recreatief vaarverkeer. Aan de waterkant komen strandjes en ruige natuuroevers, de bestaande golfbaan komt er als een eiland middenin te liggen.

Het gebied wordt een aantrekkelijke recreatieve bestemming voor heel de stad. De plas zelf bestaat uit een reeks plassen waarvoor relatief weinig grond hoeft te worden afgegraven omdat ze gepositioneerd zijn in een laag gelegen gebied dat aan de zuidzijde wordt begrensd door hogere gronden. Hierdoor is alleen aan de noordzijde en westzijde een verlenging van de regionale kering nodig. Bovendien ontstaat er een eiland midden in de plas. Het gebied is vanwege zijn aantrekkelijke condities geschikt voor verstedelijking. Er kan een rijke variatie aan waterwoonmilieus worden gemaakt met ruige rietoevers, zandstrandjes, vloedbossen, boskreekjes en een centraal eiland waar het spoor overheen loopt. Hier kan een treinstation (light-rail?) worden gedacht met voorzieningen en een hogere bebouwingsdichtheid. De aanleg van de plas hoeft daarmee niet enkel uit middelen voor waterveiligheid te worden bekostigd, maar krijgt cofinanciering uit grondopbrengsten.

In de bestaande stad wordt een veelheid aan kleine maatregelen gestimuleerd die door individuele ondernemers, verenigingen en bewonersgroepen kunnen worden geïnitieerd.

de bestaande topografie vormt het uitgangspunt voor de vormgeving van de grote plas

Er wordt een omvangrijk programma doorgevoerd met groene daken, vernatting van straten met bioswales, verruiging van sportveldranden en ontharding van parkeervelden. Door al deze lokale maatregelen wordt de sponsfunctie van de stad fors vergroot wat goed is voor zowel natte als droge tijden.

De Randmeren is een 'grand' groenblauw project:

- Waar het water uit de Sallandse wetering in tijd van nood naar toe wordt geleid en gebufferd,
- Waar een stevige stadsuitbreiding kan worden gerealiseerd met een grote variatie aan nieuwe woonmilieus,
- Dat een aantrekkelijke waterrecreatie-voorziening voor de hele stad kan vormen,
- Dat slim gebruikt maakt van de aanwezige topografische en geomorfologische condities,
- Waar regenwater opvang, infiltratie en verkoeling eenvoudig kunnen worden gecombineerd,
- Dat zijn counterpart kent in een veelheid van kleinschalige maatregelen in de bestaande stad die worden gelinkt aan 'community' vorming

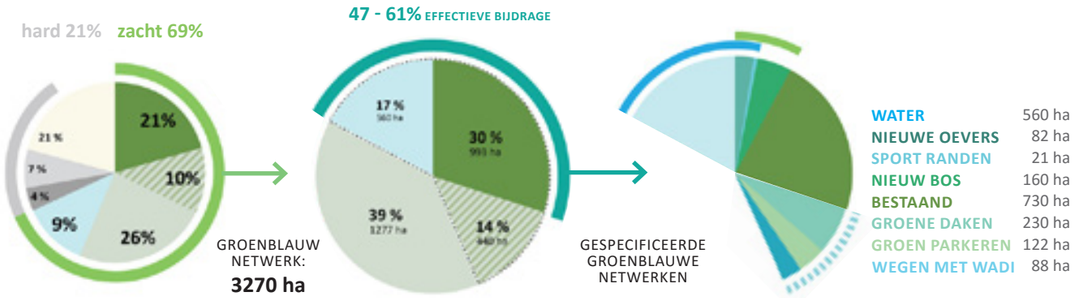

Verhouding van verdeling van alle oppervlakken in Zwolle Randmeren

Verhouding van verdeling van groenblauwe oppervlakken in Zwolle Randmeren

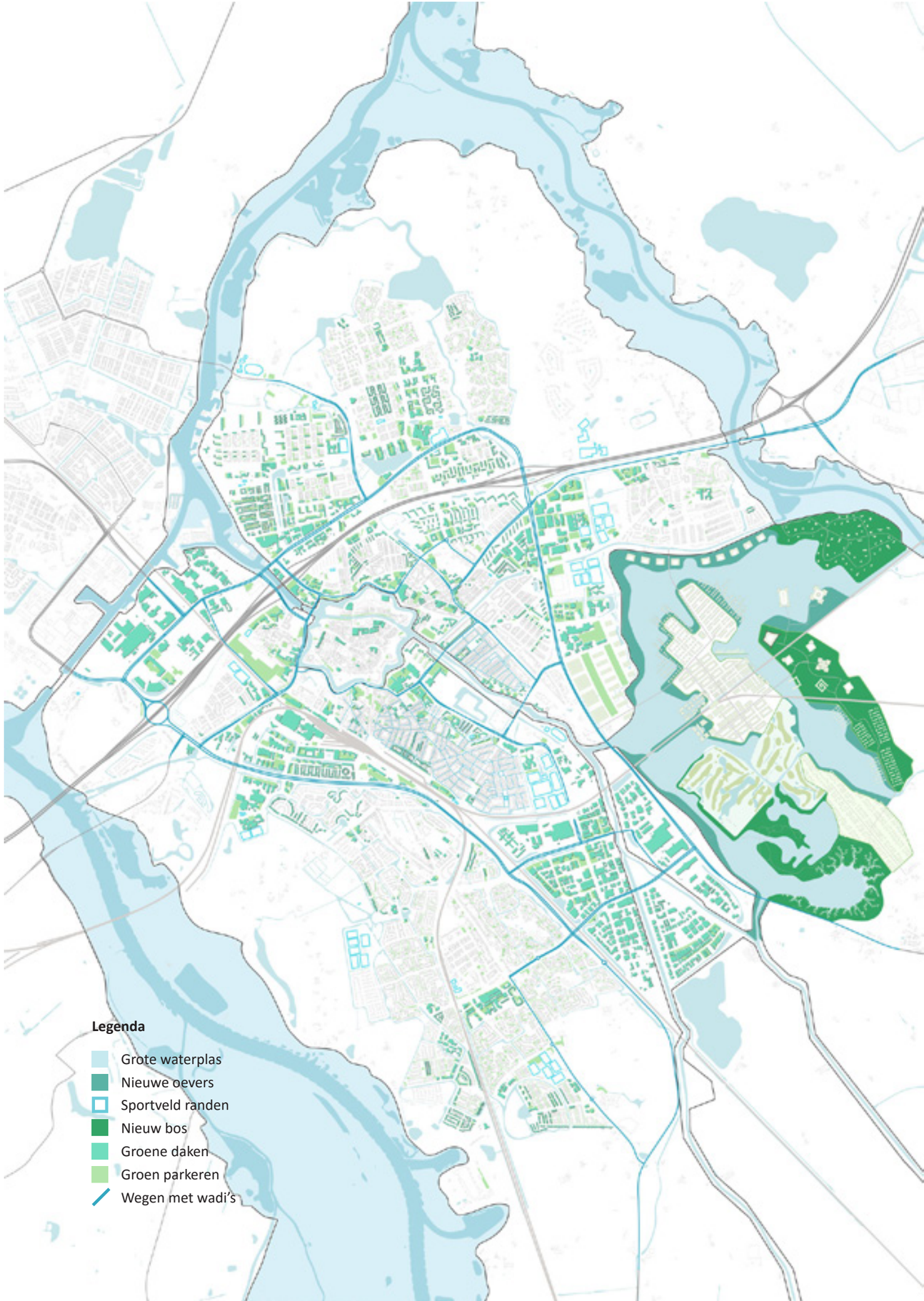

9. Ga nieuwe coalities aan tussen bedrijven, overheden, natuurorganisaties, landgoederen, boeren(collectieven) et cetera, die leiden tot investeringen in het landschap

Landgoederen en buitenplaatsen hebben bijna allemaal te weinig structurele inkomsten

Maatschappelijk regeerakkoord
Agenda voor een groen en gezond Nederland
Natuurmonumenten

PACT VAN TWICKEL

Intentieovereenkomst Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving

Gemeente Borne · Gemeente Hengelo · Gemeente Hof van Twente · provincie Overijssel · Waterschap Regge en Dinkel · regio Twente · Twickel

NAAR NATIONALE PARKEN VAN WERELDKLASSE

Ministerie van EZ

o.a. motie aangenomen die leidt tot herijking van instrument Nationale Parken

Twintig gebieden

1 Delta Biesbosch - Haringvliet
2 Bonaire
3 Drentsche Aa
4 De Friese WIJlanden
5 Grenspark Limburg
6 Dwingelderveld / Drents-Friese Wold
7 Heuvelrug
8 Holland Delta (Rijn Maas delta)
9 Hollandse Duinen
10 Nieuw Land
11 Oosterschelde
12 Saba en omliggende zee
13 De Sallandse Heuvelrug
14 Van Gogh
15 De Veluwe
16 Het Nederlandse Waddengebied
17 Weerribben - Wieden
18 Westerwolde
19 Winterswijk
20 Zuid-Kennemerland

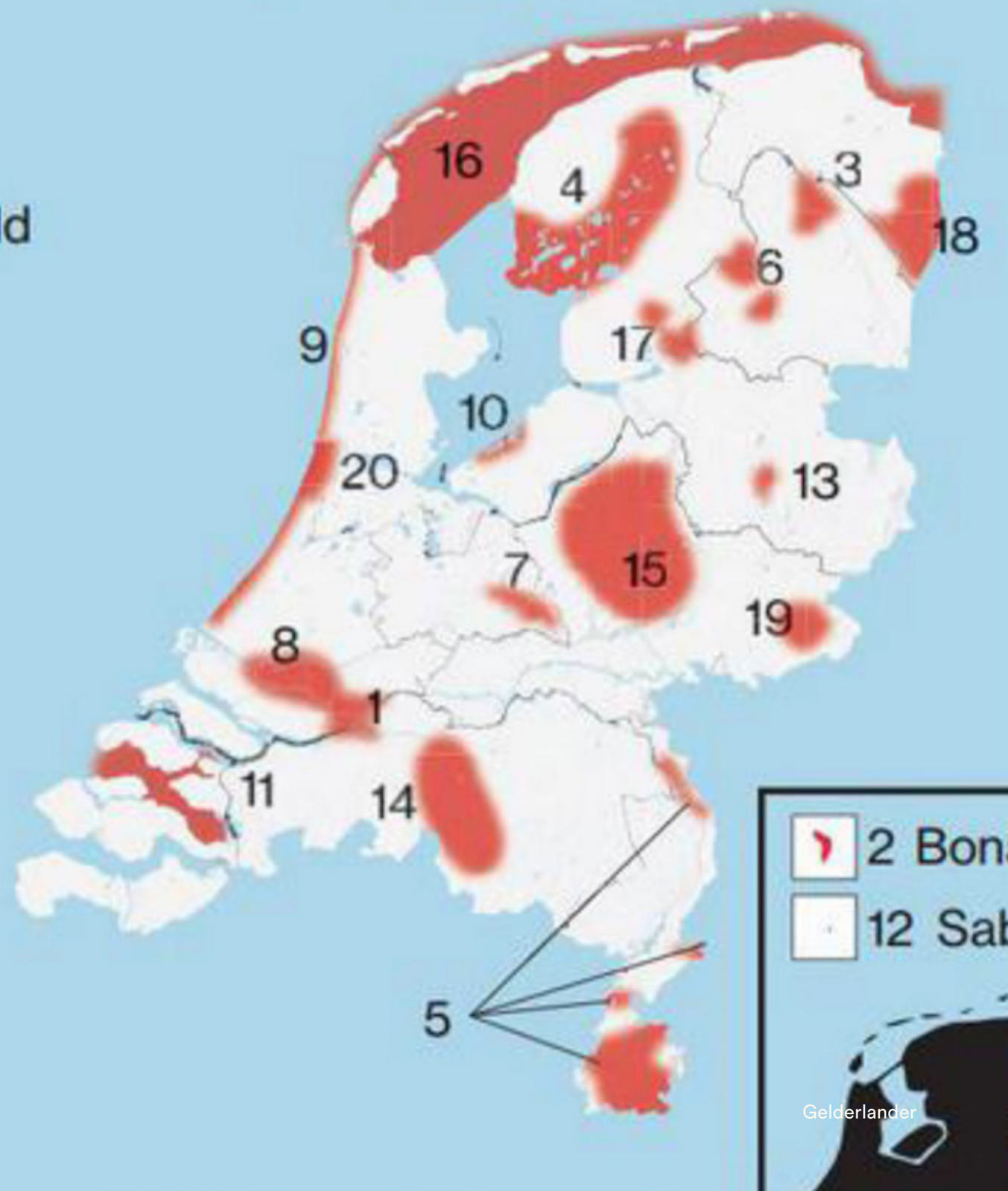

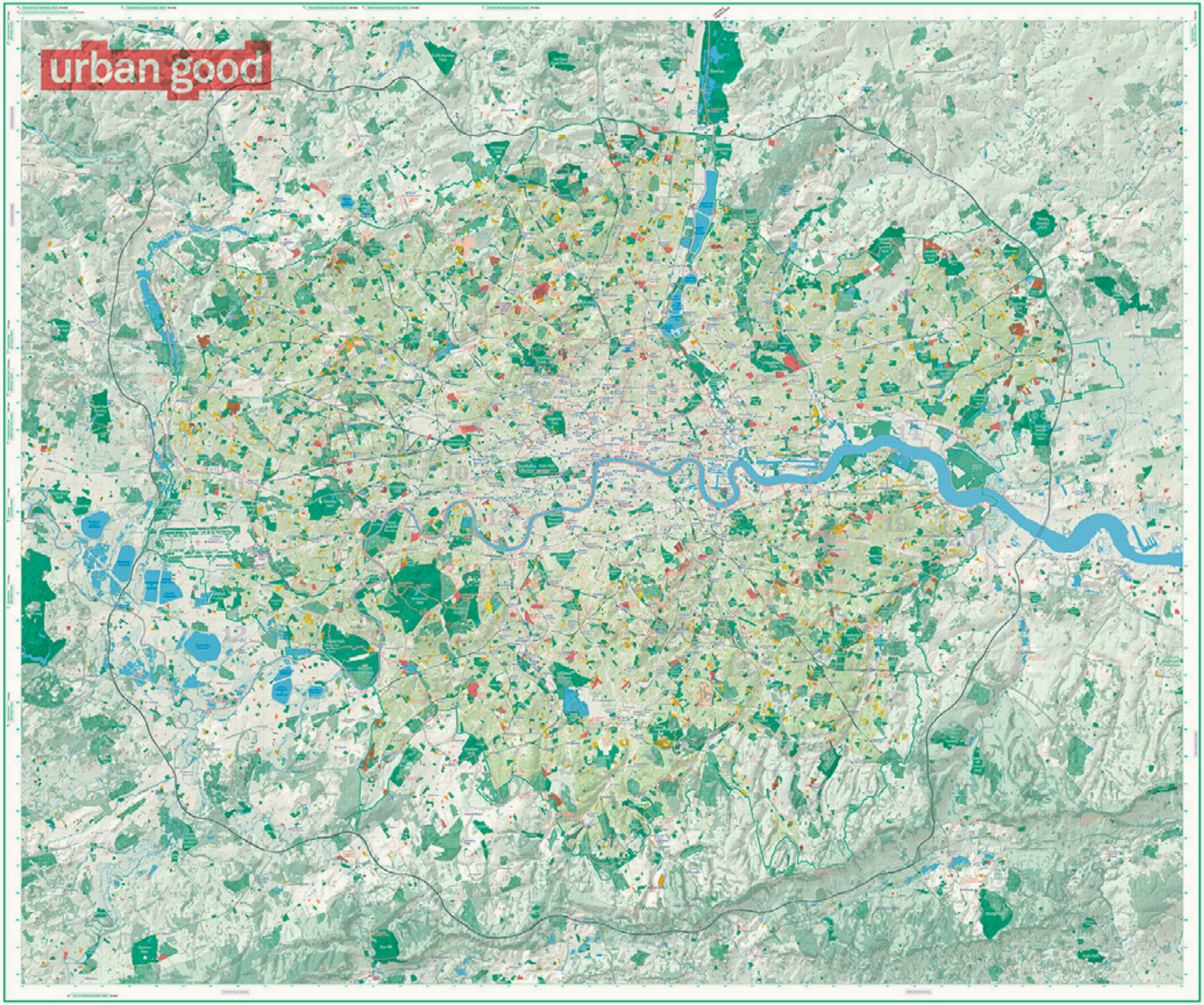

urban good

London National Park City map

1:63,360 scale
1 inch = 1 mile

1st edition
October 2017

Be and explore the amazing outdoors London has to offer. Get there on foot, by bicycle or public transport and try some new activities on land and water.
This map is to help you plan your next adventure.

OPEN SPACE

GREEN SPACE

Parks (Gardens, Village green, Formal garden)

Woodland and Wood (overlay)

PLAY SPACE

Playing field

Education, School ground

Tennis courts, bowling green

Play space, Youth area

Other sports facility

Equestrian centre

Golf course

FOOD SPACE

Allotment, Community garden, Nursery and Orchard

City farms

CIVIC SPACE

Cemetery, Religious ground

Landscaping ground (archives, Private ground, Civic and market square)

WILD SPACE

Nature reserve

Second tier, inaccessible green space

Working country

BLUE SPACE

Tidal Thames

Lake, Pond, Reservoir, Dock, Pool

River, Canal

Waterways and storage

CONNECTIONS

WALK LONDON (TfL)

- London Loop
- Capital Ring
- Celebration Way
- Green Chain Walk
- Green Grid Strategic
- Lea Valley Walk
- Thames Path

OTHER GREAT WALKS

- Beacon Way
- Beverly Brook Walk
- Crop Wandering
- Ebbw Valley Trail
- Essex Valley Path
- Dedicated Green Walk
- Epping Forest Centenary Walk
- Grand Union Canal Walk
- Hertfordshire Trail
- London Green Way (section)
- New River Path
- Pymmes Brook Trail
- Sweetie Trail

TRANSPORT

- London Underground
- London Overground
- Docklands Light Rail
- Tramlink
- National Rail

Airport

Aerodrome

ACTIVITIES

DRY

- Bike sports
- Higher ground
- City Farms
- Camping/caravan
- Zoo

WET

- Outdoor swimming
- Kayak and canoe
- Sailing
- Stand up paddle boarding
- Wild water rafting

LANDSCAPE

LANDSCAPE SIGNATURES

Boundary 3 No

1. Colne Valley
2. Brent Reservoir
3. Brent Valley
4. Pinkham Ridge
5. Moorgate Ridge
6. Lea Valley
7. Crane Valley
8. Roding Valley
9. Stort Valley
10. Roding Valley
11. Brent Valley
12. Brent Reservoir Grounds
13. Upper Thames
14. Lower Thames (Hogsmill)
15. South Thames (Beverley and Ravensbourne)
16. Wandle Valley
17. South London Chalk and Gravel
18. Ravensbourne Valley
19. South London Pebbly Sands
20. Cray Valley
21. Lower North Downs (Cray Wings)
22. Upper North Downs (Cray Wings)

GOVERNANCE

Greater London Authority boundary

Boroughs

Areas of Outstanding Natural Beauty (AONBs)

National Parks in England, Wales and Northern Ireland
Dashing, name, distance

FEATURES

Still Water map

Terrain (Hillshade on the outdoors)

Private gardens

Roll up areas and roads shown on white on this map.

London National Park City

A National Park City is an urban landscape where people and nature are better connected. A city that is rich with wildlife and where child benefits from exploring, playing and learning outdoors. A city where we all enjoy high-quality green spaces, the air is clean to breathe and rivers are full of life. Together we can make London a healthier, greener and fairer place to live. Together we can make London a successful National Park City.

Share your #NationalParkCity photos, news and stories.

Ordnance Survey

Contains OS data © Crown copyright and database right 2017

GLA

Contains Greenspace Information for Greater London (GiGL) data is sourced under the Open Database License

© GiGL 2017

The London National Park City Map was created by Urban Good CIC for the National Park City Foundation

Design © Charlie Hart – Urban Good CIC, 2017

SPOT ON
SPOT ON
het landschap als vestigingsvoorwaarde
Blind Spot

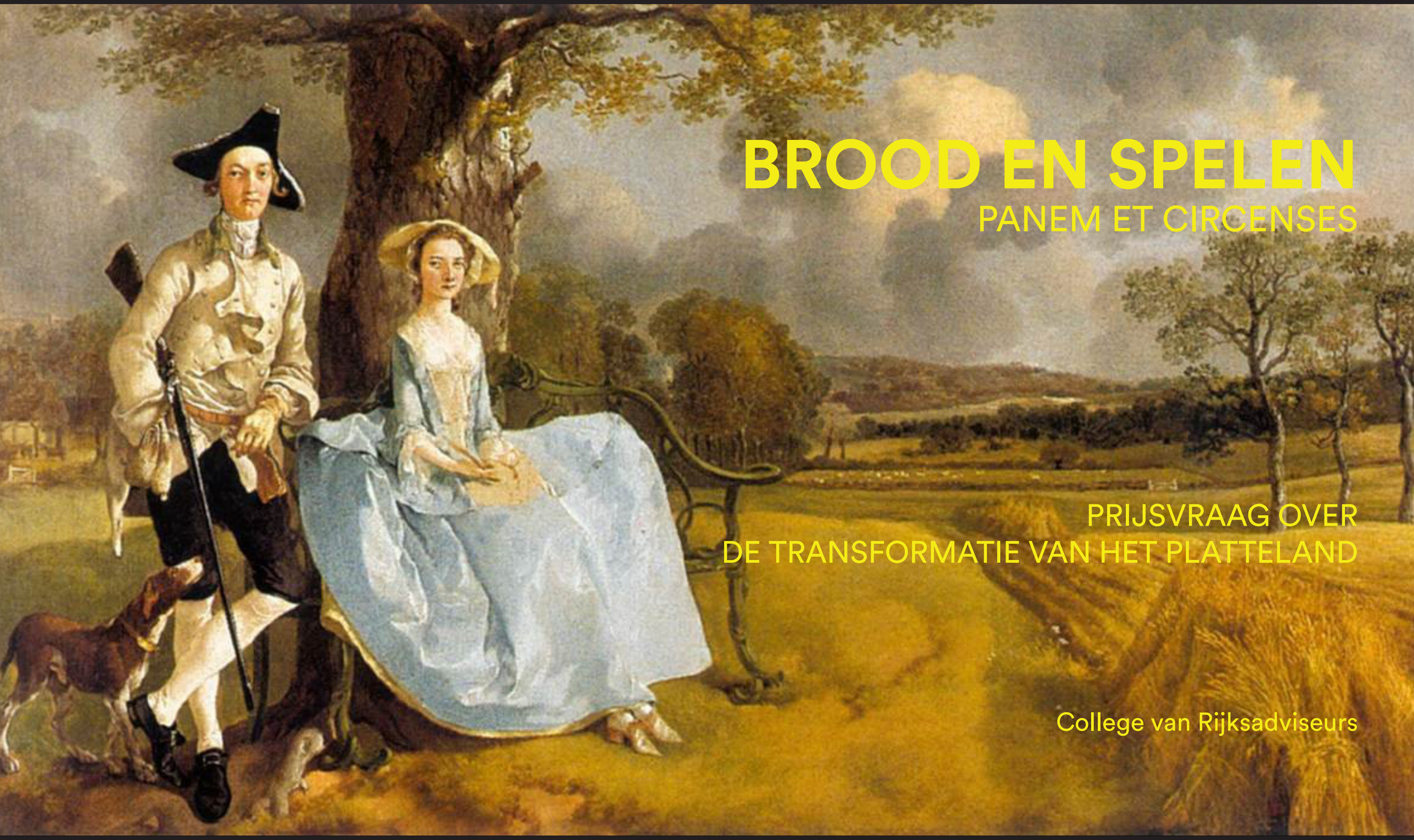

BROOD EN SPELEN

PANEM ET CIRCENSES

PRIJSVRAAG OVER
DE TRANSFORMATIE VAN HET PLATTELAND

College van Rijksadviseurs

Resumé

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente
2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin
3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren
4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente
2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin
3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren
4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden
5. Geef het landschap niet weg voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

5. Geef het landschap niet weg voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

6. Wees zeer terughoudend met bouwen in de wei, doe aan stedelijke vernieuwing en optimaliseer herstructurering van bestaand stedelijk gebied

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

5. Geef het landschap niet weg voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

6. Wees zeer terughoudend met bouwen in de wei, doe aan stedelijke vernieuwing en optimaliseer herstructurering van bestaand stedelijk gebied

7. Investeer in het overgangsgebied van stad en land

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

5. Geef het landschap niet weg voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

6. Wees zeer terughoudend met bouwen in de wei, doe aan stedelijke vernieuwing en optimaliseer herstructurering van bestaand stedelijk gebied

7. Investeer in het overgangsgebied van stad en land

8. Benut gefragmenteerde stedelijke groene ruimten om multifunctionele groen-blauwe structuren te maken

Resumé

1. Landschap is DE belangrijkste kwaliteit van Twente

2. De kwaliteit van het landschap is niet vanzelfsprekend: koester het onvoorwaardelijk en investeer erin

3. Benut de grote transitie-opgaven om nieuwe landschappelijke kwaliteiten te produceren

4. Investeer in duurzame landbouw met intrinsieke natuur- en cultuurhistorische waarden

5. Geef het landschap niet weg voor de bouw van grote dozen, die veel ruimte vragen en weinig arbeidsplaatsen opleveren

6. Wees zeer terughoudend met bouwen in de wei, doe aan stedelijke vernieuwing en optimaliseer herstructurering van bestaand stedelijk gebied

7. Investeer in het overgangsgebied van stad en land

8. Benut gefragmenteerde stedelijke groene ruimten om multifunctionele groen-blauwe structuren te maken

9. Ga nieuwe coalities aan tussen bedrijven, overheden, natuurorganisaties, landgoederen, boeren(collectieven) et cetera, die leiden tot investeringen in het landschap

Het goud van Twente

1 november 2017

Berno Strootman
Rijksadviseur voor de Fysieke Leefomgeving
Strootman Landschapsarchitecten

CRa
College van Rijksadviseurs